

Onsdagen den 12 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades fem protokollsutdrag för den 11 dennes och protokollet för den 30 sistlidne April eftermiddagen.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 61, angående anslag till fortsättande af arbetena å nordvestra stambanan samt för uppförande af stationshus i Stockholm;

N:o 62, i anledning af väckt fråga om uppgörande af plan för framtida jernvägsanläggningar samt sättet för deras utförande;

N:o 63, angående beviljadt statsbidrag för anläggning af jernväg mellan Nässjö och Oscarshamn;

N:o 64, angående ifrågasatt anstånd med betalningen af 1868, 1869 och 1870 års annuiteter å det för byggande af jernbana mellan Ystad och Eslöf beviljade statslån;

N:o 65, i fråga om anstånd med amorteringen för år 1868 af det för sänkning af Madaån i Åsheda socken af Kronobergs län beviljade lån; och

N:o 66, angående beviljade medel till understödjande af allmännyttiga arbetsföretag för beredande af tillfälle till arbetsförtjenst åt den i följd af sistlidet års missväxt nödställda befolkningen i vissa delar af riket.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 98, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Memorial N:o 90, angående afskrifning af de i Riksgälds-kontorets räkenskaper bland Kontorets skulder bokförda så kallade ekeskogsmedlen.

Utskottets första hemställan.

Friherre af Ugglas: I Memorialet N:o 90 hade Stats-Utskottet väl hemställt, att Riksgälds-kontorets skuld för de så kallade ekeskogsmedlen finge afskrifvas, men ej föreslagit någon viss tid, då afskrifningen skulle vara skedd. Då Kongl. Maj:t kan komma att redan år 1870 behöfva använda någon del af medlen i och för ekeplanteringar, är det af vigt att afskrifningen verkställas under innevarande år. Med anledning häraf har ock Andra Kammaren redan förändrat Utskottets förslag sålunda, att slutorden: "må ur Riksgälds-kontorets räkenskaper afskrifvas", blifvit utbytta mot "må ur Riksgälds-kontorets räkenskaper vid innevarande års utgång afskrifvas", och jag får tillstyrka, det Kammaren måtte, på sätt Utskottet i nu föredragna Betänkande hemställt, instämma i Andra Kammarens beslut.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets i sednare delen af Memorialet framställda förslag till voteringsproposition.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att Kammaren torde finna, att den föreslagna voteringspropositionen till följd af Kammarens nyss fattade beslut hade förfallit.

Ropades ja.

Vid föredragning af Banko-Utskottets den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 16, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Betänkande N:o 12, om låne- och kreditivrörelsen; godkände Kammaren de i Memorialet föreslagna voteringspropositionerna.

Justerades två protokollsutdrag rörande Stats-Utskottets Memorial N:o 98 och Banko-Utskottets Memorial N:o 16.

Föredrogs Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 96, med förslag till stadganden i det nya reglementet för Riksgälds-kontoret, angående de under innevarande riksdag på nämnda Kontor anvisade statsutgifter.

Herr vice Talmannen: På sätt tillförene i dylika fall varit brukligt, hemställer jag vördsamt, att i afseende å föredragningen af detta Utlåtande måtte förfaras sålunda, att föredragningen visserligen sker punktvis, men utan att de särskilda punkterna uppläsas, för så

vidt icke någon ledamot af Kammaren det äskar, äfvensom att proposition till beslut ej måtte framställas, derest icke yrkande derom väckes.

Sedan Kammaren härtill lemnat samtycke, föredrogos §§ 29—42; och blefvo dessa §:r uppå gjord proposition, af Kammaren godkända.

Föredrogs Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 97, med förslag till de sista afdelningarne i Riksgälds-kontorets reglemente.

Herr vice Talmannen: Jag hemställer, att Kammaren måtte besluta enahanda föredragningsätt vid detta som vid föregående Memorial.

Kammaren lemnade härtill sitt samtycke.

Härefter föredrogos:

Utskottets hemställanden å sid. 17 och 20.

Biföllos.

§§ 43—104.

Lemnades utan anmärkning.

§ 105.

Grefve Hamilton, Henning: Under den nu föredragna rubriken har Stats-Utskottet i motiveringen yttrat, att § 105 i nya reglementet (motsvarande § 110 i nu gällande) borde ändras sålunda, att derur uteslötes orden: "dock må tjänsteman, som kommit i åtnjutande af den högre afloningen i första (lägsta) tjänstegraden, eller af löneförhöjning till följd af femårig eller tioårig tjänstgöring inom andra och tredje graderna, icke tilläggas särskildt arfvode för det biträde deputerade af honom erhålla." Utskottet har ock anfört flera skäl, hvarföre en sådan förändring vore önskelig, men Utskottet har det oaktadt icke hemställt, det Riksdagen måtte godkänna Utskottets förslag härutinnan. Då jag i allo delar Utskottets åsigt om det lämpliga i denna förändring, får jag derföre anhålla, det Kammaren behagade besluta, att ur § 105 måtte uteslutas de af mig här ofvan anförda ord.

Friherre Funck: Jag måste erkänna rigtigheten af den anmärkning Grefve Hamilton framställt, att, oaktadt Stats-Utskottet i motiveringen (sid. 18) ådagalagt behovet af den ifrågavarande förändringen, något förslag härom icke inkommit i Betänkandet. Detta kan endast förklaras af den stora brådska, som under sista dagarne, i följd af

Riksdagens nära förestående slut, varit rådande inom Stats-Utskottet och särskildt inom Riksgälds-afdelningen. Jag kan emellertid ej vara annat än ledsen öfver förbiseendet, och det återstår för mig endast att instämma i Grefve Hamiltons yrkande.

Grefve af Ugglas: För min del skulle jag tro att, när Stats-Utskottet bestämdt uttalat att §:n bör erhålla en ny lydelse, så bör väl detta ovilkorligen vara detsamma som om Stats-Utskottet hemställt, det Riksdagen ville besluta en sådan lydelse.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till §:n och dels af Grefve Hamilton, att §:n skulle bifallas med den förklaring, att Kammarerna godkände Utskottets åtgärd att från §:n utsluta den i 110 § af nu gällande reglemente förekommande föreskriften: "dock må — — — af honom erhålla".

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till §:n, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på §:ns antagande med den af Grefve Hamilton föreslagna förklaring, hvilken proposition med ja besvarades.

§§ 106—151.

Lemnades utan anmärkning.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till samtliga §:ne, med undantag af den, hvaröfver beslut särskildt blifvit fattadt; och blef denna proposition med ja besvarad.

Föredrogs Stats-Utskottets den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 99, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgälds-kontorets utgifter erforderliga medel.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har icke något emot att Utlåtandet föredrages punktvis, men jag anhåller endast att punkterna 1 och 2 måtte på en gång blifva föremål för öfverläggning.

Sedan Kammarerna, uppå gjord proposition, härtill lemnat sitt samtycke, föredrogs i ett sammanhang:

1:sta och 2:dra punkterna.

Friherre Beck-Friis: Såsom ledamot af Stats-Utskottet, anser jag mig skyldig att fästa Kammarernas uppmärksamhet å ett tryckfel, som insmugit sig i förevarande Betänkande. Der står nemligen sid.

5, rad. 22 "en tredjedel" i stället för, såsom af sammanhanget lätt synes, "en sjettedel".

Grefve Mörner, Carl Görän: Jag vill visserligen låta det anmärkta felet gälla såsom tryckfel, ehuru man af Herr Wallenbergs reservation tydligen kan se att så icke är, och att felet uppkommit derigenom, att man väl i sista stund ändrat klämman, men glömt att förändra motiveringen. Härmed må emellertid vara huru som helst; det inverkar ej nu på sjelfva saken.

Stats-Utskottet har föreslagit upptagande af ett lån å 30 millioner till godtgörande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för beredande af tillgång till framtida jernvägsanläggningar. I motiverna upplyser Utskottet, dels att Kongl. Maj:t nu för jernvägar endast äskat 3,400,000 R:dr, dels ock att det ej mött några svårigheter att inom landet upptaga det lån å 6 millioner, som beslöts vid 1867 års riksdag. Räntan å detta lån var bestämd till 5 procent; Utskottet har nu föreslagit 4½ procent. Tar man i betraktande hvad det förra lånet å 900,000 Pound St. kostat oss, vill det synas som det lämpligaste hade varit att ej nu föreskrifva någon fix ränta. Jag har emellertid mindre betänkligheter mot de föreslagna lånevilkoren, än mot den princip Utskottet omfattat, att, då man har en skuld å endast 3,400,000 att betala, man skall tillverka reverser för 30,000,000 och lägga dem som tillgång i sin kassakista. En sådan fabrikation af reverser lemna ingen garanti för att man i en framtid skall kunna bestämma lånevilkoren, ty huru stor eller liten fabrikationen må blifva, måste alltid, derest penningställningen är förändrad när obligationerna skola utsläppas, Riksdagen böja sig för då för handen varande förhållanden och beqväma sig att derefter rätta sina vilkor. Vi kunna i denna stund ej beräkna, hvilka lånevilkor två å tre år härefter kunna blifva nödvändiga att fastställa, och jag kan således ej finna något betryggande i den ifrågasatta låneåtgärden. Deremot är jag fast öfvertygad, att denna operation att på förhand anskaffa tillgångar för blifvande jernvägsanläggningar, kommer att uppmuntra den redan så mäktiga böjelsen att drifva fram dylika företag, och kommer att vid nästa riksdag framkalla en strid af samma slag som vi nu haft, men vida starkare, enär man då kan säga, att Riksdagen redan tagit på hand att anslå 25,000,000 R:dr till jernvägsbyggnader. Härpå kommer troligen att svaras, att det ej är meningen att använda dessa medel på en gång, utan under en längre följd af år, men en sådan begränsning finnes ej i det föreslagna beslutet, och om den äfven finnes, skulle ju en kommande Riksdag kunna borttaga den. L'appetit vient en mangeant, och öppnas dörren för jernvägsspekulationer, så skola de ej dröja att infinna sig och göra sig gällande; det kan då framkalla en sådan sammansättning af alla intresserade, att dessa kunna menligt inverka på andra frågor och beslut. Vill man emellertid åstadkomma en sådan reglering som den ifrågasatta, bör man väl taga Riksgälds-kontorets ställning något i öfvervägande. Det visar sig då att några af Riksgälds-kontoret upptagna lån förfalla under de nästföljande åren, och som man väl ej har anledning hoppas att

våra penningetillgångar skola blifva rikligare då än nu, hade det kanske ej varit ur vägen, om man i första rummet ställt så till, att man med det nya lånet kunnat betäcka de förfallna gamla. Stiliseringen af förslaget hindrar dock sådant, ty enligt denna skulle lånet endast få användas för jernvägsbyggnader och således ej till konvertering af de under åren 1870—72 förfallna lånen. Oberoende af den stora obligationsfabrikationen måste derfore en kommande Riksdag ordna betalningen af dessa lån. En annan omständighet, som är värd att tagas i betraktande, är den, att, om äfven hufvudsakliga ändamålet med lånet är anskaffande af medel för fortsättande af våra stambanor, man dock ej får tro att icke äfven enskilda jernvägsföretag skola söka göra sina anspråk gällande, för att erhålla andel af dessa medel. Jag finner således ej att detta förslag innebär någon fullständig reglering eller medför någon egentlig stabilitet. För den föreslagna summan finnes icke heller någon grund angifven i motiveringen. Det vore dock väl ej för mycket begärdt, om Utskottet anfört något skäl, hvarfore Utskottet stannat just vid denna siffra och icke vid Grefve Sparres 75 millioner eller något annat belopp. Grefve Sparre har åtminstone uppgifvit några grunder för sitt förslag, men Utskottets siffra är, så vidt jag kunnat finna, helt och hållet tagen ur luften. Jag hemställer derfore, det Kammaren ville afslå 1:sta punkten.

Förslaget i 2:dra punkten torde deremot vara mera lämpadt efter närvarande förhållanden. Den brist, som skall fyllas, uppgår till något mera än 3,400,000 R:dr. Utskottet har föreslagit ett lån å 5 millioner. Någon kapitalrabatt kommer naturligtvis att uppstå, men säkerligen kan denna ej uppgå till högre belopp, än att Riksgäldskontoret erhåller ett öfverskott af 1,200,000 å 1,600,000 R:dr, och detta belopp bör vara alldeles tillräckligt för Herrar fullmäktige att hafva att tillgå vid tiden för nästa Riksdags sammanträde. Jag tillåter mig således yrka bifall till denna punkt, med endast den af ett afslag å 1:sta punkten betingade förändring, att orden: "derest icke lån kan i enlighet med första punkten erhållas på vilkor, som fullmäktige finna antagliga" måtte utgå.

Grefve Hamilton, Henning: Den korta tid, som detta Betänkande varit tillgängligt, torde jag få åberopa såsom en ursäkt för det jag kommer att i ämnet yttra mig något vidlyftigare, än som skulle hafva blifvit förhållandet eljest, enär man nu ej haft tillfälle att på annan väg förskaffa sig upplysningar, hvaraf man är i saknad, eller genom samtal med Stats-Utskottets ledamöter erhålla nödiga förklaringar.

Man uppställer i allmänhet såsom ett axiom, att inhemska lån äro att föredraga framför utländska. För min del kan jag ej mer än vilkorligt godkänna giltigheten häraf. Ett inhemskt lån är mera fördelaktigt, när kapitalbildningen inom landet är så hastig, att den inhemska industrien ej förmår tillgodogöra sig allt nybildadt kapital. Der åter kapitalbildningen är långsam och så obetydlig, att den ej ens motsvarar industriens behof, synes det mig alldeles påtagligt att, derest Staten drager till sig allt fritt kapital, svåra olägenheter för

industrien derigenom skola uppstå. Staten lånar nemligen icke penningar annat än för redan beslutade utgifter och måste då låna till hvad pris som helst; följaktligen kan industrien aldrig täfla med Staten, när den senare uppträder såsom lånesökande, och vid sådana förhållanden äro utländska lån att föredraga. Ett sådant blir dessutom en nödvändighet i den händelse att ett lands underlägsenhet i handel är så stor, att annuiteter å redan upptagna lån icke kunna utgå; i sådant fall måste man nemligen fortsätta med utländska lån, till dess den genom de utländska kapitalen framkallade industrien förmår lemna tillräcklig afkastning. Hvad vår ställning för ögonblicket angår, så tror jag ej att någon öfverflödigt kapitalbildning förefinnes. Det har visserligen inträffat att mycket kapital under senare tiden varit tillgängligt för lånesökande, men detta har icke berott på bildning af nytt kapital, utan derpå att industrien icke kunnat använda de kapital, som förut funnits till dess disposition, och att misstroende inom affärsverlden vållat, att man från enskilda lånerörelsen öfverflyttat kapitalen på bankerna, hvilka derigenom för tillfället fått god tillgång på penningar. Efter denna inledning torde det vara klart, att det icke är derföre att jag anser det af Stats-Utskottet framlagda förslag vara principiellt att föredraga, som jag anser mig böra i hufvudsaklig måtto biträda detsamma, utan att särskilda omständigheter dertill föranleda mig. Den viktigaste af dessa omständigheter är, att vi icke kunna undgå att låna, och att Svenska Staten icke kan med bibehållande af sin kredit på nytt upptaga ett lån utomlands. Vi måste, för att utlänningen skall få en god tanke om vår kredit, en gång visa att vi kunna hjälpa oss sjelva, och att vi icke äro så utblottade, att vi vid hvarje statsreglering måste fly till de stora bank-associationerna i utlandet. Efter min åsigt måste det nu göras ett försök, och hvilket jag icke betviflar skall lyckas, att erhålla penningar inom landet. Frågan blir då, om man bör försöka ett fonderadt lån, eller om man, såsom hittills skett, endast skall upptaga ett temporärt. Jag fäster vikt vid ordet försöka, enär jag i detta afseende vill i andra punkten föreslå en förändring. Jag anser det nemligen ganska farligt att blott på försök upplägga ett fonderadt lån, och kunna icke riksgäldsfullmäktige på ett eller annat sätt bereda sig visshet om, att de obligationer, hvilka i första hand skola realiseras, vinna afsättning, så bör ett fonderadt lån aldrig försökas, ty, att i detta fall försöka och misslyckas, är sämre än att aldrig försöka. Om man deremot kan på förhand se, att ett sådant lån skall lyckas, så tror jag att vi böra bestämma oss derför, heldre än att ånyo upptaga ett temporärt lån. Temporära lån gå nog an till en tid, men det kommer alltid en tidpunkt, när man ej kan fortsätta dermed, utan måste tillgripa ett fonderadt lånesystem, och under tiden har man haft den olägenhet att dessa temporära lån, hvilkas storlek alltid något öfverskrida behofvet, gifvit anledning till rubbningar i statsregleringen. Af dessa skäl anser jag Stats-Utskottet icke haft orätt, när det denna gång tillstyrkt upptagandet af ett fonderadt lån, och är denna åsigt äfven Kammarens, så återstår endast att tillse, huruvida de föreskrifter i afseende å länet, hvilka blifvit af Stats-Utskottet föreslagna, äro riktiga. Hvad beloppet af 30 millioner an-

går, har Stats-Utskottet visserligen icke närmare redogjort för skälen, hvarföre Utskottet stadnat vid denna siffra, men det synes mig att den icke är illa vald. Ett lån å nominelt belopp af 30 millioner samt löpande med 4½ procents ränta kommer naturligtvis ej att inbringa hela detta belopp; hvad som blir det slutliga beloppet är svårt att bestämdt angifva, men några millioner måste alltid afgå i kapitalrabatt, och på en slump kan man antaga beloppet till 25 millioner. Af dessa 25 millioner behöfves redan något för nordvestra stambanans afslutande; för östra stambanan, hvilken af Riksdagen redan är beslutad, åtgå omkring 11 millioner; att Staten äfven måste bygga en stambana norrut är otvifvelaktigt, och det öfverskott, som kommer att återstå sedan nordvestra och östra stambanorna äro fullbordade, blir visserligen icke större än att det fullt ut åtgår till den norra stambanan. Mot det föreslagna beloppet af 30 millioner har jag således icke något att erinra. Jag tror icke heller att man bör klandra, att penningarne komma att användas endast för jernvägsbyggnader och ej till inlösen af gamla lån. För det sednare ändamålet har Riksdagen anvisat särskilda medel, åtminstone för år 1870. Deremot skulle jag vilja påyrka två förändringar i 1:sta punkten. Der föreslås att fullmäktige skola försöka upptaga ett lån "att återbetalas genom årlig amortering under loppet af omkring 40 år". Jag skulle här önska att ordet "omkring" utbyttes emot "högst". Enligt min tro är ännu den Svenska allmänheten icke tillräckligt van vid sådana obligationer, som inlösas efter utlottning, att ett lån, staldt på så lång amortering som 40 år, skulle blifva rätt begärligt. Der dylika obligationer ofta förekomma och der man, i följd af en liflig handel med värdepapper, har tillfälle att när som helst försälja dem, är det klart att amorteringstiden har mindre betydighet. Här åter, der man är skäligen ovan vid dylika obligationer, tager man i betraktande den tid, inom hvilken kapitalet åter inflyter. Är tiden bestämd till 30 år, kan den, som inköper en sådan obligation, ej endast med lätthet uträkna huru stor ränta han får för sina penningar, utan äfven möjligen hoppas att få kapitalet fullt tillbaka och affären afslutad under sin lifstid. Jag tror derföre att det vore försigtigare att första gången vi försöka med ett inhemskt amorteringslån icke bestämma tiden alltför lång och yrkar derföre att "omkring 40 år" förändras till "högst 40 år".

En annan anmärkning är den, att Utskottet föreslagit, att af obligationerna högst en sjettedel skall "intill nästa riksdag föryttras". Om Riksgälds-kontoret vid början af nästa riksdag vore i behof af 3 å 4 millioner, vore detta uttryck väl valdt, men största delen af de penningar, som för de försålda obligationerna skulle till Riksgälds-kontoret inflyta, behöfvas icke för Kontorets utgifter förr än efter den 1 December 1870. Riksgälds-kontoret kan nemligen intill dess med andra tillgängliga medel bestrida nödiga utbetalningar, och först i December 1870 erfordras 2 millioner till gäldande af de första annuiteterna å 1867 års lån. Att då tvinga Riksgälds-kontoret att redan till nästa riksdags början, det vill säga till midten af Januari, månad år 1870, afyttra obligationer till värde af 4 å 5 millioner, fastän dessa penningar icke behöfvas för Riksgälds-kontorets ända-

mål förr än i slutet af samma år, synes mig icke klokt, ty derigenom skulle Riksgälds-kontoret blifva nödsakadt att drifva en ganska betydlig lånerörelse, derest icke penningarne skulle ligga ofruktbara. Jag anser derföre att orden "intill nästa riksdag" böra utbytas mot "intill slutet af år 1870".

Innan jag lemnar den 1:sta punkten, vill jag yttra några ord, med anledning af en här framställd anmärkning att den stora tillgången å obligationer skulle framkalla jernvägsstrider och sträfvan den att få jernvägsanläggningar till stånd redan vid nästa riksdag. Detta är en betänklighet, som jag ganska väl förstår, och det är nog möjligt att den är riktig, men vi måste ihågkomma, att vid hvarje statsreglering är det icke nog med att besluta lån, utan man skall äfven tänka på de annuiteter med hvilka dessa lån öka statsbudgeten. Riksdagens pligt är att tillse, att statsregleringen kan gå ihop utan att låna medel för att betala räntorna, och detta är en icke obetydlig hållhake å en Riksdags önskan att utsträcka lånerörelsen. En annan omständighet är den, att det kan hända att industriens erfarenhet af huru det känns, när Riksgälds-kontoret börjar samla upp allt tillgängligt kapital, blir sådan, att Riksdagen blir mindre benägen att låna upp så mycket penningar inom landet. Häri ligger ett det starkaste korrektiv mot lusten att bygga jernvägar i stor skala, och i praktiken tror jag att äfven detta blir för oss en väl behöflig hållhake.

Hvad 2:dra punkten angår, skulle jag ej hafva haft något att erinra mot densamma, så vida jag vore fullt viss, att ett fonderadt lån kunde med fördel upptagas, och jag icke ansåge att ett misslyckadt försök i den vägen skulle medföra alltför stora olägenheter. Jag skulle derföre önska att punkten blefve så redigerad att fullmäktige icke vore tvungna att försöka med ett fonderadt lån, äfven i den händelse att de på grund af erhållna upplysningar vore öfvertygade om att ett sådant lån icke kunde lyckas. Andra punkten lyder nemligen nu enligt Utskottets förslag sålunda: "derest icke lån kan i enlighet med 1:sta punkten erhållas på vilkor, som fullmäktige finna antagliga, fullmäktige må" etc. och Utskottet säger således bestämdt, att ett fonderadt lån först skall försökas. I stället skulle jag vilja hemställa, att punkten erhöle följande lydelse: "*att, derest fullmäktige skulle finna omständigheterna vara sådana, att lån i enlighet med 1:sta punkten icke kan erhållas på vilkor, som de finna antagliga, fullmäktige må ega*" etc. Derigenom skulle fullmäktige få fria händer och kunna genast tillgripa utvägen af ett temporärt lån, heldre än att utsätta sig för de menliga följderna af att försöka med ett lån af 30 millioner och kanske ej få sälja obligationer för mer än 1 million. Med anledning af hvad jag nu tagit mig friheten anför, får jag hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition på bifall till 1:sta och 2:dra punkterna med de af mig föreslagna mindre redaktionsförändringarne.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Då Kammarerna godkänt ett sådant behandlingssätt af Betänkandet, att man måste yttra sig om bägge punkterna på en gång, så anhåller jag att få börja med 2:dra punkten, emedan denna är den faktiskt vigtigaste och tillika

den, om hvilken jag tror att man lättast skall komma öfverens. Den innehåller ett förslag, hvars antagande är ett nödvändigt vilkor för att riksgäldsfullmäktige skola kunna fullgöra sina förbindelser till nästa riksdag. I afseende på denna punkt har ingen annan anmärkning blifvit gjord, än den utaf den näst föregående talaren, och denna anmärkning rörde endast de ord, som inleda punkten. I afseende på dessa gjordes många försök inom Utskottet. Jag minnes att det gjordes fyra försök att få uttryckt detsamma, som Grefve Hamilton nu önskat, nemligen att icke fullmäktige borde kunna tvingas att göra misslyckade försök att upptaga lån. Sedan man i Utskottet noga vägt de olika förslagen emot hvarandra, trodde man att de uttryck, som här finnas, skulle vara tydliga nog. Men då ordföranden ibland fullmäktige anser att så icke är förhållandet, så förmodar jag att alla gerna kunna gå in på hans mening i detta fall, då meningen hos Utskottet var, att man icke borde åstadkomma misslyckade försök till lån. I afseende på beloppet, som blifvit föreslaget, högst fem millioner R:dr, så gjordes icke något yrkande, men af reservationerna ser man, att fråga varit om att antaga tre millioner, eller ock att fem millioner skulle nedsättas till fyra. Inom Utskottet ansågs siffran 5 millioner vara den rigtiga, ty det egentliga behovet är 3,400,000 R:dr, hvartill kommer den för i år beslutade millionen för nordvestra stambanan, och sålunda utgör behovet 4,400,000 R:dr. Dessutom finnes bland Riksgälds-kontorets inkomster en post, som kallas kapital- och ränteinbetalningar, som kan användas för dessa ändamål, och det är derföre möjligt att, om dessa kapital- och räntebelopp inflyta, icke alla dessa 4,400,000 R:dr komma att åtgå. Derföre står det också i Betänkandet *högst* 5 millioner, så att fullmäktige icke äro bestämdt tvungna att upptaga 5 millioners lån, utan endast högst 5 millioner. Jag tror således, i afseende på 2:dra punkten, att man med den ändring deruti, som Grefve Hamilton föreslagit, borde komma öfverens om och antaga densamma.

Hvad beträffar den 1:sta punkten, så är den ett försök att åstadkomma ett inhemskt statslånesystem, något hvarom man visserligen länge talat, men icke ännu sett något resultat. Med den penningställning, som i närvarande stund finnes här, är det, åtminstone för tillfället, icke stor sannolikhet för att man i denna stund skulle kunna åstadkomma större belopp eller lån än 5 millioner inom riket mot obligationer på $4\frac{1}{2}$ procent, hvilka obligationer, äfven om de rabatterades, det vill säga räknades 90 för 100, likväl kunde sträckas till 5 procent. Att under närvarande förhållanden kunna erhålla mera än högst 5 millioner på sådana vilkor, tror jag icke vara att vänta, men tiderna kunna blifva bättre, och genom att då hafva obligationerna till hands, skulle man möjligen kunna införa penningtillgångarne i riket på denna väg i ett inhemskt fondsystem, och det vore, såsom jag tror, en ganska lycklig och för framtiden helsobringande åtgärd. Ur denna synpunkt tror jag att man bör betrakta 1:sta punkten, och således ej afskräckas utaf att der står 30 millioner, hvilka naturligtvis icke kan bli fråga om att taga upp nu på en gång. Betänkandet talar om högst 5 millioner, och de 30 millionerna äro ditsatta endast för den händelse att man framdeles kunde tänka sig att de kunna

erhållas. Såsom föregående talare sade, äro dessa 30 millioner i sjelfva verket så beräknade, att de icke lemna något särdeles öfverskott utöfver de medel som erfordras för byggandet af de två stambanor, som redan i den närmaste framtiden skola byggas, nemligen den östra och den norra banan. Dessa medel utgöra 11,000,000 för den östra och 16,000,000 för den norra banan, således tillsammans 27,000,000 R:dr, och detta lån är föreslaget till 30,000,000 R:dr, ställda på obligationer, som icke kunna säljas högre än 90 för 100, hvilket äfven gör att detta lån icke kan beräknas högre än till omkring 27,000,000 R:dr. Således är här icke tillfälle för några vidtsväfvande jernvägsspekulationer. Jag kan nemligen icke föreställa mig annat, än att dessa banor först skola komma i fråga framför enskilda förslager i sådan riktning. Jag tror således, att denna siffra icke bör afskräcka någon, och jag tror icke heller att man bör förmoda, att dessa penningar skola komma att användas annorlunda, eller i annan riktning, än hvarom man nu är ense.

I afseende på nyttan af ett inhemskt fondsystem, har redan föregående talare yttrat den åsigt, som jag för min del gillar, att det samma är nyttigt, så länge man kan absorbera de kapitaler, som bildas inom landet och icke äro oundgängligen nödvändiga för rörelsen.

De mindre förändringar, som blifvit föreslagna, att i stället för "omkring 40 år" sätta "högst 40 år" och i stället för "intill nästa riksdag" sätta "intill 1870 års slut", tror jag vara förbättringar, och har sålunda deremot ingenting att invända; men jag slutar dock med att helt enkelt begära bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande Betänkandes 1:sta och 2:dra punkter.

Herr Nordström: Ifrågavarande förslag är i flera hänseenden beaktansvärdt. Frågan gäller upptagande af ett fonderadt, amortabelt lån på 30 millioner; men från Kongl. Maj:t har någon Proposition derom till Riksdagen icke inkommit; icke heller har någon riksdagsman med stöd af sitt initiativ väckt förslag derom; det är Stats-Utskottet, som, ehuru det enligt grundlag icke är berättigadt till något initiativ, ansett sig befogadt att i eget namn framkomma dermed, nu i riksdagens aldra sista dagar, och fastän det dervid icke kunnatsåsom motiv uppgifva andra oafvisliga behof för 1870 års statsregleringsperiod, än det för nordvestra stambanans, fortsättande af denna Riksdag beviljade belopp af 3,400,000 R:dr. Äfven har tiden för förslagens begrundande blifvit ytterst knappt afmått. Bordlagdt i går på aftonen, utan att ännu ens såsom manuskript finnas till, utdelades detta Betänkande först i dag omkring niotiden, för att nu omkring klockan elfva upptagas till slutlig pröfning. Man må därför hållas ursäktad, om man ej hunnit tillräckligt sätta sig in i en fast öfversigt af frågans hela inre — något, som varit svårt, äfven därför att premisser och konklusioner i Betänkandet icke synas med hvarandra rätt korrespondera och för öfrigt icke just gå på djupet.

Det är en *inhemsk upplåning* af omförmälda belopp, Utskottet åsyftar, eller, såsom den ärade ledamoten af Utskottet, hvilken sed-
nast

nast hade ordet, uttryckte sig, införandet af ett *inhemskt fondsystem*. Man anser, att sådant under de tryckande penningförhållanden, hvar vi för det närvarande befinna oss, skulle "utan olägenhet för allmänna rörelsen" kunna tillvägabringas, och åberopar till stöd därför att den år 1867 beslutade så kallade inhemska upplåningen på 6 millioner var fullbordad inom den korta tiden af omkring 4 månader, att Allmänna hypoteksbanken och Jernkontoret med flera institutioner under de sednaste åren inom landet försålt betydliga belopp obligationer, och att depositionsbeloppen i Riksbanken och de enskilda bankerna icke desto mindre äfven ökats, oaktadt depositionsräntan fallit.

Begreppet *inhemskt* är emellertid, i hvad ifrågavarande förhållanden angår, något synnerligen sväfvande. Att hindra *utländsk man* att själf eller genom inhemska ombud uppköpa vårt lands fonderade, amortabla obligationer, förmår ingen, äfven om det vore klokt, hvilket det dock för ingen del vore. Också är det allmänt känt, att af nyssnämnda 6 millioners *temporära* lån från år 1867 omkring 4½ millioner inköptes af danskar och norrmän. Penningräntan står lägre i Danmark och Norge än hos oss. Naturligt då, att våra grannar skulle taga tillfället i akt; och någon väsendtligare inverkan på den cirkulerande penningmassans förhållande till behofvet i vårt land kunde återstoden af nämnda 6 millioner alltså ej utöfva. Skiftningarne i depositionsbeloppen och depositionsräntan i bankerna bevisa äfven icke, att Staten utan "olägenhet för den allmänna rörelsen" skulle kunna från landets cirkulerande penningkapital upplåna 30 millioner, äfven om upplåningen verkställdes med en sjettedel, eller 5 millioner för året, under ett visst antal år. Depositionskapitalet står nemligen till egarens disposition, så snart den öfverenskomna tiden gått till ända, ja, redan tidigare, om han vill erlægga en låg disconto, eller depositionen är gjord på upp- och afskrifning. Här åter är det fråga om ett amortabelt upplåningsbelopp, som för obligationsinnehafvaren medför utsigten att få vänta på kapitalets återbekommande i 40 år. Man kan således ega goda skäl att för en tid i en bank eller annan penninginstitution deponera sina penningar mot ränta, utan att därför vara benägen att placera dem i obligationer, vare sig inhemska eller utländska, på 40 år.

Icke desto mindre försäkrar Utskottet, att under sagda förhållanden ett tillfälle att få placera sina penningar i Riksgälds-kontorets obligationer i Svenskt mynt mot effektiv ränta af omkring 5 procent, skulle "med begärlighet omfattas, utan att hvarken den större rörelsen, eller de, hvilka önska belåna in-teckningar i fast egendom, deraf kunde hafva någon olägenhet, då kapitaler, som utlånas emot in-teckning, fordra och vanligen erhålla högre ränteinkomst, än 5 procent, samt handeln och industrien i allmänhet icke kunna påräkna nödigt kapital ens till denna ränta; hvadan, om in-hemsk upplåning af Riksgälds-kontoret verkställdes, hufvudsakligen endast sådana kapitaler komma att deri nedläggas, som eljest skulle användas till andra obligationsköp, eller till depositioner i bankerna". Jag har redan erinrat om, huru liten garanti det finnes därför, att ett lån, staldt

i Svenskt mynt, amortabelt eller temporärt, skulle i verkligheten blifva *inhemskt*, eller fortfara att så förblifva. Ingen kan hindra de Svenska obligationerna mer än andra valörer, om de befinnas begärliga, att söka placering utom riket. Vore fråga om upplåning med *perpetuela räntor* skulle ett *inhemskt obligationssystem* med någon större viss-
het kunna organiseras; men då man erinrar sig ursprunget till sådana obligationer, och finner dem vara produkten af statsbankrutter, det vill säga härstammande från tider, då Staten såg sig tvungen att honorera sina inhemska förbindelser medelst obligationer, först utan, sedan med räntor, hvilka räntor blefvo perpetuela, hvaremot kapitalet ställdes på indragning genom uppköp efter Statens bekvämlighet, då partier deraf mot fördelaktigt pris på börsmarknaden stodo att inlösa, så är det klart, att så beskaffade finansoperationer icke höra till de normala. Så i Frankrike, så i England, så annorstädes der det inhemska inscriptionssystemet förekommer.

Ehuru man nu i dessa länder icke anser ett sådant inhemskt lånesystem vara något speciellt eftersträfvansvärdt, är man ej heller, sedan bättre tider inträdt, numera deraf besvärad, utan försöker deraf draga den bästa nytta. Men också äro i Frankrike och England de cirkulerande penningvalutorna, jemförelsevis till areal och folkmängd, vida större än hos oss. I Frankrike uppskattas det cirkulerande, metalliska, penningkapitalet till nära 5 milliarder francs (200 millioner Pounds sterling); i England till omkring halfannan milliard francs (60 millioner Pounds). I England beräknas dock äfven de *væxlar*, som tjena till liiquidationsmedel utan penningars bemedling, till omkring 120 millioner Pounds (3 milliarder francs) och som, under sin omloppstid (antagom 6 månader) stadda i ständig cirkulation, högst väsendtligt öka de valutor, med hvilka ömsesidiga skulder qvittas eller anorledes liquideras. Härtill komma liquiderna i de engelska clearinghouses, och invisningarne på innestående saldi i bankerna (cheks), medelst hvilka äfven milliarder utan tillhjälp af penningar omsättas. Genom sådant allt göres derstädes den befintliga penningvalutan inom landet i så mycket större mån ledig och disponibel för produktionen och mångfaldiga andra slags spekulationer, och upptagandet af äfven inhemska lån mot modererad ränta, möter därför der ingen svårighet i sig sjelft, eller någon betänklighet med hänsigt till dess återverkningar på produktionens och handelns behof.

Hos oss befinna vi oss ej i enahanda ställning. Vårt cirkulerande penningekapital, de enskilda bankernas sedelemission inberäknad, kan antagas högst uppgå till omkring 60 å 65 millioner R:dr; inrikes vaxel- och invisningsrörelsen har icke hos oss någon nämnvärd utveckling; den högst viktiga omsättningsrörelse, som i qvittningsväg på clearinghouses i England eger rum, är för oss obekant; exporten balanserar ej importen; penningkapitalet måste därför för den allmänna, dagliga rörelsen af affärslifvet tagas så mycket mer i anspråk i rent produktiv, eller kommersiel väg; och sålunda skulle upptagandet inom landet af ett verkligt, inhemskt lån på 30 millioner R:dr, förutsatt att sådant lyckades, icke kunna, äfven om det fördelades på 5 å 6 år i lika quoter, undgå att hämmande återverka

på produktionens och affärlifvets många behof i olika rigtningar. Om man redan nu med skäl klagar öfver otillräckliga lånetillgångar och höga räntor inom näringarnes område, skulle anledningarne der-till då blifva ännu större.

Den ifrågasatta upplåningens ändamål, eller fortsättande af jern-vägars byggande inom landet, är visserligen ett produktivt ändamål; men, som just denna Riksdag allaredan beslutat att, utöfver de till fortsättande af nordvestra stambanan anvisade 3,400,000 R:dr, vidare anslag till jernvägsbyggnader under nästingående statsreglerings-period icke skulle beviljas, så finnes i sjelfva verket för den när-maste tiden något stort faktiskt lånebehof, nyssnämnda summa un-dantagen, icke förhanden. Utskottet har ej heller förbisett detta, och derfor hemställt, att af meranämnda 30 millioner obligationer, "högst en sjettedel, eller till ett nominelt värde af 5 millioner R:dr, skulle intill nästa riksdag få föryttras", hvaremot "återstående obligations-beloppet skulle till Riksdagens disposition reserveras". Men då i frågor, sådana som den förevarande, en kommande Riksdag icke på något sätt är bunden af en föregående Riksdags beslut, såvida det icke dessförinnan gått i verkställighet, eller enskild mans rätt derpå blifvit grundad, komme beslutet om ett lån på 30 millioner i sjelfva verket att blifva utan betydelse, och hvad deraf skulle blifva följden vore till det högsta en upplåning på 5 millioner, så vida den kunde varda verkställd innan nästa Riksdag inträdt i verksamhet. Vål skulle derjemte obligationer till ett nominalvärde af 25 millioner R:dr kunna göras färdiga, men dock ej få på något sätt disponeras, innan nästa Riksdag derom beslutat och förordnat, och vid sådant förhål-lande kan man med fullt skäl fråga, hvartill denna stora tillrustning nu skulle tjena, hvartill gagna?

Om svaret härpå blefve svårt att afgifva, blefve det emellertid lättare att visa, att sjelfva tillvaron af dessa 25 millioner i obligatio-ner kunde medföra åtskillig våda: vådan nemligen af en större be-nägenhet, att vid nästa riksdag bevilja anslag eller understöd på an-nat sätt för jernvägsbyggnader, om hvilka petitioner eller motioner i mängd likasom vid nuvarande riksdag, kunde inkomma, men hvilka till kostnadsförslag och ändamålsenliga rigtningar vore långt ifrån att hafva hunnit pröfvas, — en benägenhet, som kunde blifva än med-görligare, derest det lyckats, att till nästa riksdag utföra upplånin-gen på 5 millioner; något, som dock jag, för min del, betviflar, så vidt den i verkligheten skulle ske med inhemska penningar. Detta mitt tvifvel har särskildt sin grund uti den relativt till räntefoten inom landet i allmänhet mindre lockande ränta, hvilken Utskottet vill fixera till $4\frac{1}{2}$ procent, dock med lämplig kapitalrabatt, hvilken dock Utskottet, enligt hvad det i motiverna framställt, söker begränsa genom uttrycket: "effektiv ränta af omkring 5 procent", det vill säga att ränta å $4\frac{1}{2}$ procent skulle få betinga omkring 10 procents kapi-talrabatt. Om emellertid det i början skulle lyckas att på sådana villkor upplåna någon del, skulle dock den deraf uppkommande minsk-ning af cirkulerande penningkapitalets tillräcklighet för andra lan-dets behof snart medföra en penningräntans stegring, som betydligt skulle försvåra återstodens upptagande. För min del finner jag så-

ledes första punkten af förslaget vara besvärad med alltför många brister och äfventyr, att kunna tillstyrkas, och kan därför ej annat, än yrka afslag derå.

Herr Schartau: Jag för min del hade trott att, förrän man bestämde sig för att söka rätt på en summa till fyllande af behofven, man hade skäl att se till huru stora dessa behof äro. I detta afseende har Riksdagen till rättesnöre, dels den Kongl. Propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, som ger vid handen att behofvet är 3,400,000 R:dr, dels Stats-Utskottets nu föredragna Betänkande, hvari förekommer uti litt. b att statsbristen utgör 5,958,000 R:dr, hvartill dock tillgång till en del finnes uti allmänna bevillingen, som skulle komma att utgöra 2,600,000 R:dr. Hvad som nu behöfs skulle sålunda vara 3,358,000 R:dr. Det är en sanning att möjligen några af de inkomster, som man påräknat, icke äro alldeles säkra att draga vaxel på och man har inom Utskottet särskildt tänkt på det förhållande, som är bekant, att en af privatjernbanorna icke kunnat fullgöra sin annuitetsliqvid, hvarföre man jemväl tänkt sig att måhända flera sådana banor voro i samma belägenhet, att icke kunna fullgöra sina skyldigheter. Det är naturligt, att de inkomster, man nu deraf kan påräkna, härigenom skola förminska. Detta har varit hufvudsakliga skälet till att inom Utskottet den summa, som behöfdes, har blifvit satt till högre siffra, hvilken annars kunnat sättas till 4 millioner. Att Riksdagen i sista stund måste behandla detta vigtiga ärende är verkligen bekymmersamt, men ingen kan bestrida, att det är ännu bekymmersammare att nödgas med en sådan brådska, som nu är fallet, behandla ett ämne af den ingripande finansiella vigt, som det förslag Utskottet här lemnat och som innefattar ett försök till införande af ett inhemskt fondlånesystem i Sverige. Detta har länge stått på önskningarnes dagordning, men stadnat dervid äfven i tider, då man haft större anledningar än nu till en förhoppning att på ifrågavarande väg ernå någon större del af sina behof. Nu tror jag för min del icke att tidpunkten är lämplig, vare sig i allmänhet eller särskildt med afseende på Riksdagens upplösning, att fatta beslut i den syftning, som Utskottets förslag i 1:sta punkten innebär. Deri tillstyrkes nemligen att Riksdagen skulle besluta ett fonderadt lån på 30 millioner, utaf hvilka icke mer än 5 millioner skulle under den närmaste tiden afyttras, hvarföre återstoden sålunda skulle ligga kvar i färdiga papper att framdeles begagnas. Detta, att göra obligationer nu, till att begagnas framdeles för ändamål, som vi icke känna, eller åtminstone till belopp, som vi icke känna, är temligen besynnerligt. Riksdagen har beslutat en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvari begäres, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande och till nästa riksdag inkomma med förslag på de jernvägssträckor, som af Kongl. Maj:t anses vara mest angelägna. Dessutom har Riksdagen sjelf redan förut beslutat en östra, norra och nordvestra bana, men till hvilket belopp dessa och alla andra banor komma att gå, är omöjligt att nu säga, och om 30 millioner eller genom kapitalrabatt reduceradt till mindre belopp t. ex. 25 millioner, komma att räcka vet man ej. I allt fall är siffran 30 millioner tagen på en slump, och i

stället för denna summa kunde man lika gerna hafva tagit hvilken annan som helst. Man har sagt att anledningen, hvarföre man antagit denna summa, varit önskan att söka hjälpa sig sjelf och fördelen af att kunna upptaga lånet inom landet. Jag medger gerna att detta länge varit ett önskvärdt mål, äfven för mig; men jag vill icke låta svika mig af ett bedrägligt hopp att landet har utvägar att lemna de lån, som behövas i och för de vidlyftiga jernvägsbyggnaderna, som ännu återstå eller för den närmaste framtiden skola fullbordas; och då jag är ense med en talare i den åsigten, att det är farligt göra försök, som icke lyckas, så tror jag det vara bättre att man icke gör dessa försök, hvilka i flera afseenden dessutom komma för sent, utan i stället nöjer sig med att nu endast skaffa medel till det, som innefattas i 2:dra punkten af Utskottets Betänkande.

På dessa skäl hemställer jag, om icke Första Kammaren, med afslag å hvad Utskottet i 1:sta punkten föreslagit, ville lemna bifall till 2:dra punkten med den redaktionsförändring deraf, som blifvit begärd.

Herr Wallenberg: Jag finner icke denna fråga bekymmersam alls; den är en naturlig följd af föregående beslut och af de företeelser, som man icke kan undgå att observera, om man icke är både döf och blind. Besluten röra de bestämda utgifterna, och företeelserna äro, att det kan ifrågasättas likartade utgifter. Jag har hvarken tid eller lust att ingå i en lång afhandling om huru lån upptagas och huru de bruka fonderas; en talare påminte om prinsens abc-bok, och jag anser att sådana enkla saker måste vara så väl bekanta för en rådpläggande församling, att det skulle vara att missbruka deras tid, om man inläte sig derpå. Derför kastar jag mig nu helt enkelt in på sjelfva saken.

Hvad som då först är fråga om här, det är om tidpunkten är lämplig att gifva Riksgälds-kontorets fullmäktige en sådan fullmakt, som Utskottet föreslagit. Jag skiljer emellan att gifva fullmakt och att upptaga lån. Det är icke fråga om att fullmäktige icke äro hindrade att i morgon upptaga lån, om de få fullmakt i dag, utan om fullmäktige skola få förtroendet att få en sådan fullmakt. Vi hafva haft tillfälle så många gånger att seskadan deraf, att Riksgälds-kontorets fullmäktige icke haft en sådan fullmakt, då konjunkturen varit gynnsamma för erhållande af lån. Jag behöfver icke signalera datum på tilldragelsen, ty det har händt mer än en gång, derför tror jag att fullmäktige borde med en sådan fullmakt, förses, och jag är öfvertygad om att fullmäktige icke skola i oträngdt mål begagna den, och icke heller misstänker jag dem för att af förhastand gifva sig ut för tidigt att taga lån för hvad som behöfves, derest man kunde hoppas att få bättre vilkor om man uppsköte lånesökandet. Derföre tror jag icke det vara farligt att nu lemna en vidsträcktare fullmakt, än som för ögonblicket kunde behövas.

Jag vill säga rent ut — hvad som tilldragit sig i Utskottet behöfver icke vara någon hemlighet för Kammaren — huru vid öfverläggningen inom Utskotts-afdelningen tilldrog sig. Inom afdelningen trodde jag, att vid denna riksdag det skulle vara tillfyllestgörande att upptaga tillfälliga lån för de mindre belopp, som blifvit beviljade

och anslagna. Afdelningens majoritet trodde emellertid annorlunda och antog i stället det förslag, som finnes i första punkten af detta Betänkande, men afdelningens majoritet förkastade dock icke helt och hållet min åsigt, och då denna finnes intagen i 2:dra punkten af Betänkandet, såingo bägge åsigheterna följas åt, Kamrarna obetaget att bestämma, utaf hvilken man kan erhålla det bästa resultatet; men, säger jag mot Utskottet, det finnes intet hinder för Kammaren att godkänna bägge punkterna, om Kammaren tror, att det bästa resultatet derigenom skulle erhållas. Om jag ställer mig på läntagarnes ståndpunkt, så erkänner jag, att det kan vara särdeles lämpligt, att de hafva så vidsträckt fullmakt som möjligt, ty vill man icke lyssna till de goda vilkor, som bjudas för längre amorteringslån, så finnes intet hinder för dem att fylla behofven genom kortare lån. Andra punkten är således en modifikation af 1:sta punkten, för att lemna fullmäktige friare händer. Hvad som gör att jag icke är angelägen om amorteringslån nu, är det, att jag hoppas på en förändring i myntfoten, och ehuruval denna 1:sta punkt icke innehåller något förbud att upptaga lånet i hvad för myntsort som helst, är det dock icke precis detsamma, som att upptaga ett lån i karoliner. Jag anser jemväl, att de korta lånen borde sättas på minst 5 år, ty inom den tiden hoppas jag att omständigheterna föranledt en myntreform, och om man då skulle vilja konvertera de 5 millionerna, som det är fråga om att upplåna på sådant sätt, så kunde detta ske genom att intaga dem i ett nytt större lån, som ordnade det hela.

I afseende på de ord i 2:dra punkten, mot hvilka jag reserverat mig, ber jag få nämna att, då i 1:sta punkten säges att högst $\frac{1}{3}$ del af 30 millioner må med obligationer intill nästa riksdag föryttras, så tycker jag, att man gerna kan i 2:dra punkten säga "högst 10 millioner", då 4 millioner är det synliga behofvet, till hvilket dock äfven kan komma större belopp till följd deraf, att de påräknade annuiteterna från de privata jernvägarne ofta äro af beskaffenhet, att de måste uppföras ibland Riksgälds-kontorets osäkra fordringar. Det är ju derföre ingen skyldighet för riksgäldsfullmäktige att upptaga ett så stort lån, endast en rättighet, som man icke behöfver befara att fullmäktige skola missbruka, men som skulle blifva ganska nyttig i händelse af behof.

Här hafva under två års tid betydliga summor sökt sig en väg till obligationer, och derföre kommer nu en tid, då man får knappt om dessa. Man har kanske köpt för mycket obligationer, ty om man lägger sina penningar i obligationer, som icke alltid kunna realiseras till samma pris, så är detta en bland anledningarne till en tillfällig knapp penningetillgång. Att det åstadkommer enhet i rörelsen, kan man dock icke förneka, om man vill se saken från sin rätta dager.

Jag tror att Utskottets förslag anger ett godt sätt för fullmäktige, att upptaga de nödvändiga lånen, och jag hoppas derföre att förslaget inom denna Kammare icke skall stöta på några stora betänkligheter. Man måste komma ihåg, att fullmäktige icke få något åliggande att upptaga allt hvad i förslaget innehålles, utan detta afser blott ett bemyndigande för dem att på angifvet sätt upplåna hvad som kan blifva nödigt.

Grefve af Ugglas: Såväl den talare, hvilken började öfverläggningen, som en annan, har mot Utskottets förslag anmärkt, att detsamma afser ett större lånebelopp än som för närvarande skulle komma att upptagas, samt fästat uppmärksamheten derpå, att det skulle tjena till intet, att nu besluta upptagande af detta stora lån, enär denna Riksdag ej kan genom sina beslut binda de kommande. Det är fullt sannt, att positivt kan i detta fall den ena Riksdagen icke binda den andra, men så är ju förhållandet inom lagstiftningens likasom inom alla andra områden, hvart man vänder sig; och det skulle då vara gagnlöst att i hvilka frågor som helst besluta annat än för tillfället, för de närmaste två eller tre åren. För min del kan jag icke föreställa mig, att denna uppfattning är riktig. Den mening, som vid en riksdag gör sig gällande, bör äfven fortfarande vidhållas, så vida ej fullt giltiga skäl förefinnas för antagande af en annan. Har Riksdagen en gång bestämt sig för fondlånesystemet, så tror jag ej, att en kommande Riksdag, sedan en mindre del af sunman blifvit upplånad, skall kasta systemet öfver bord; det vore åtminstone högst illa, om så skedde. Göra vi nu upp en plan för framtiden, så är det naturligtvis med full afsigt att inverka på denna framtid. Vi veta icke, hurudan fysionomi den nästa Riksdagen kan komma att förete, sedan Andra Kammarens ledamöter blifvit nyvalde. Det kan lätt hända, att de enskilda intressena då blifva ganska mäktiga, och att deras anspråk på statsunderstöd komma att med stark fart uppstiga. Då kan det vara godt att genom ett på förhand ordnad lånesystem hafva satt en damm mot den blifvande påtryckningen. Man får derigenom en trygg borgen för att Riksdagen med hofsamhet och eftertanke skall gå till väga vid behandlingen af då förekommande anslagsfrågor.

Hvad sjelfva beloppet beträffar, så har här blifvit anmärkt, att någon giltig grund icke blifvit uppgifven för detsammans bestämmande. Detta är väl sannt, men vill man öfvergå till ett fondsystem, så måste man taga en siffra, som kan representera det, som kan ådagalägga att ett system verkligen är i fråga. Något absolut hinder förefinnes väl icke att sätta siffran högre, men 30,000,000 R:dr äro ungefär hvad Utskottet ansett skulle erfordras för att fylla de närmaste tidernas behof. Möjligt är, att denna summa kan komma att ökas, men minskad torde den icke blifva, ty den utgör hvad som troligen kommer att absorberas af de stambanor, hvilka enligt allmänna öfvertygelsen skola komma att under de närmaste åren byggas. En talare yttrade, att tretio millioner skulle vara mera än hvad landet kunde undvara af sitt rörelsekapital. Jag frågar då, om denne talare tror, att af sextiotre millioner, hvartill rörelsekapitalet blifvit uppskattadt, ett enda öre genom ifrågavarande låneoperation kommer att dragas ur den allmänna rörelsen? Visserligen icke. Man må endast taga i betraktande, hvilken summa för närvarande användes på obligationsuppköp; den är i sanning ej obetydlig.

Hvad beträffar Herr Wallenbergs anmärkning, så får jag säga, att med hänsyn till den tyngd, som de temporära lånen visat sig utöfva, jag icke vill utsträcka det i andra alternativet omförmälda temporära lån till högre belopp än nödvändigheten ovilkorligen kräfver.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag med den af Grefve Hamilton föreslagna redaktionsförändring.

Herr Wærn: Den viktigaste anmärkning, som blifvit framställd mot ifrågavarande förslag, är att dess genomförande skulle vara omöjligt. Den har grundats derpå att den tanke, hvarpå förslaget ansetts stödja sig, om perpetuella räntor, icke skulle kunnat vinna antagande inom vårt land, samt att proportionen emellan lånebeloppet och vårt cirkulerande kapital vore orimlig.

Hvad nu de perpetuella räntorna angår, så är derom nu alldeles icke fråga; och den aktade talare, som yttrade sig derom, torde hafva läst emellan raderna det yttrande, som ingaf honom en sådan förmodan. Om någon verkligen tänkt åt det hållet, lemna jag derhän; visst är åtminstone att ej min tanke legat ditåt. Motivet faller dessutom, då man tager i betraktande, huru lätt hypoteksföreningarna kunnat uppbära sina lån, och det bör väl ej möta någon större svårighet för Staten. Hvad myntförhållandena beträffar, så får jag tillstå, att jag ej kunde följa den talares resonement, som derifrån hemtade skäl för sitt påstående att förslaget ej kunde genomföras. Riksgälds-kontoret ämnar väl ej skrinlägga penningarna och strypa rörelsen, utan i stället utlåna desamma, så att de i cirkulationen återkomma omedelbart efter det de blifvit till Riksgälds-kontoret inbetalda. Man bör göra skilnad emellan det fasta och det rörliga kapitalet. Det förstnämnda, som nedlägges uti eller bindes vid sådana företag som jernvägsbyggnader och draineringar, söker sig alltid dit, der det kan hvila, då deremot det rörliga kapitalet, omedelbart sedan det blifvit inbetaldt, åter går ut i rörelsen. Riksgälds-kontorets upptagande af lån mot obligationer kan således på intet sätt verka hämmande på rörelsen, ty dessa obligationer skola söka sig till och stanna hos sådana personer, som det konvenerar att hafva bundna kapitaler.

Att det icke bör medföra några menliga följder, om Staten under loppet af ett år säljer obligationer för 5,000,000 R:dr, eller för sex gånger så mycket under en serie af år, torde genom ett exempel kunna bevisas. Då den Svensk-engelska banken härstädes slutade sin verksamhet, hade banken inom landet utestående fordringar till ganska betydliga belopp. Man fruktade då att, om banken endast kasserade in dessa, men stoppade med utlåningen, detta skulle komma att högst menligt inverka på rörelsen. Lyckligtvis fastställde då bolaget sina aktier till ett pris, som den, hvilken var något underkunnig med saken, fann vara ganska lågt; och faran att penningarna skulle gå ur landet upphörde derigenom, ty Svenska kapitalister sände ut penningar till England och inköpte aktier, samt inkasserade derefter de utestående fordringarna inom landet. Deraf visar sig, att hos oss saknas hvarken kapitalstyrka eller förmåga att bedöma situationen. Tillräckligt fast kapital finnes inom landet som ej behöfves för den dagliga rörelsen. Vi erfara det genom de stora belopp, som nedläggas i såväl inländska som utländska obligationer; och 5,000,000 R:dr är dessutom en så ringa summa, att det knappast skulle märkas, om Staten för detta belopp upptiädde såsom kon-

kurrent med alla de bolag och institutioner, som för närvarande bemäktigat sig de fasta kapitalerna.

Här har vidare blifvit anmärkt, att det skulle medföra våda, om man beslutade sig för att upptaga ett lån på 30,000,000 R:dr, emedan derigenom de, som önska anslag till jernvägsbyggnader, skulle få en ytterligare sporre att framställa och utsträcka sina pretentioner. Detta skäl tror jag ej vara fullt riktigt, ty jag har aldrig funnit, att någon, som önskar anslag till en jernvägsbyggnad, afstått derifrån af den anledning, att penningarne på förhand ej funnits upplånade, lika litet som jag kan föreställa mig, att, då så är händelsen, Riksdagen skulle hafva förlorat något af sin förmåga att bedöma pretentionernas halt eller sin kraft att motstå deras påtryckning.

Ytterligare har blifvit anfördt, att förslaget ej skulle medföra några fördelar. Intet hindrar, säger man, nästkommande Riksdag att annullera det beslut, som vi nu kunna fatta. Härvid få vi dock icke fästa oss, ty vi måste besluta och söka genomdrifva hvad vi anse nyttigt för landet, obekymrade om de åsikter, som våra efterträdare möjligen kunna hysa. Det är ock bättre att nu antaga ett lånesystem, hvarigenom våra behof för en längre tid blifva fyllda, än att år efter år besluta och upptaga nya lån, hvilket tillvägagående alltid måste menligt inverka på landets kredit. Om Riksgäldskontoret erhåller bemyndigande att efter hand upplåna penningarne, så vinnes den fördel, att dess fullmäktige kunna begagna sig utaf de mera gynnsamma konjunkturerna, hvilken utväg de hitintills varit beröfvade, då de endast under sednare hälften af hvarje år, efter riksdagarnes slut, varit bemyndigade att uppegociera penningar.

En våda har blifvit påpekad, som man borde söka undvika, nemligen den att skada Statens kredit, hvilken man påstår skulle rubbas, i händelse det icke skulle lyckas att upptaga det fonderade lånet, och att man derföre endast borde hålla sig till det sednare alternativet. Det är visst sannt, att ett misslyckadt försök i förstnämnda hänseende skulle vara menligt för Staten; men låtom oss se till om något sådant kan vara att befara. Vi veta att Ryssland för några år sedan å den engelska penningemarknaden bjöd ut ett lån, som icke blef fulltecknad. Detta var naturligtvis menligt för den ryska krediten. Om det är fråga om att Sverige skulle upptaga ett lån hos nordtyska banken eller något annat utländskt penningeverk, så måste naturligtvis detta, för att anskaffa penningarne, göra obligationerna begärliga hos allmänheten. Lyckas ej detta, så har man en grundad anledning till oro. Men här är icke fråga om att uppgöra något lån med utländska bankirer. Den Svenska Staten riskerar i förevarande fall icke någon deconfityr. Här är det endast Riksgäldskontoret, som enligt bemyndigande säljer obligationer till dem, som åstunda köpa sådana, och dermed är hela affären slut. Det är för öfrigt icke sagdt, att hela beloppet af 30 millioner skall upplånas. Vi kunna i detta fall utsträcka eller inskränka obligationsförsäljningen, allt efter som omständigheterna dertill föranleda.

Hvad nu slutligen beträffar sjelfva redaktionen af förslaget, så är det ett tydligt skriffel, att orden "intill nästa riksdag" kommit

att i andra momentet inflyta i stället för "intill slutet af år 1870", i hvilket afseende momentet således bör rättas. Grefve Hamiltons förslag, att orden "omkring fyratio år" skulle utbytas mot orden "högst fyratio år", anser jag deremot icke innebära någon egentlig fördel, emedan om, såsom med förändringen åsyftas, en gräns derinom erhöles för tidens längd, så blefve dess korthet deremot alldeles obegränsad; och Riksgälds-kontoret skulle derigenom erhålla rätt att hur hastigt som helst upplåna penningarne. Af full öfvertygelse gillande det system, som blifvit framställt i Utskottets förslag, anhåller jag om bifall till detsamma, med iakttagande af den rättelse, som erfordras i afseende å tiden, hvarinom de 5 millionerna skola upplånas.

Friherre Stjernblad: Diskussionen har varat så länge, att jag verkligen tvekat om jag skulle förlänga den; men då detta förslag afser att befordra ett inhemskt lånesystem och detta allt sedan många år tillbaka hos mig varit en älsklingstanke, så vill jag ej underlåta att offentligen tillkännagifva, att jag med min röst kommer att biträda detsamma.

Det första, som vid denna frågas afgörande bör tagas i betraktande, är huruvida Svenska Staten skall besluta sig för att framdeles bygga sina jernvägar inom ett begränsadt antal år med inhemska medel, eller om vi framdeles såsom hittills skola söka våra resurser i utlandet. Besvaras första frågan med ja, så tror jag att fördelen af ett inhemskt fondsystem är så stor, att jag för min del ej särdeles tvekar att genast bifalla den första punkten och afslå den andra. Men jag erkänner, att det steget kanske vore något vågadt. Skillnaden emellan att söka upplåna penningar mot fonderade obligationer och att upptaga ett temporärt lån är, att man lemnar Riksgälds-kontoret friare händer med afseende å beloppet, då fråga är om ett fonderadt lån; hvaremot, om man beslutar endast ett temporärt, man ej medgifver Riksgälds-kontoret rättighet att upplåna större belopp än som för dagen tarivas. Vid ett fonderadt lån på 30 å 40 millioner finnes det ingenting, som hindrar att upplåna en del i reserv, hvilket deremot ej går an vid ett temporärt lån. Om jag nu upplånar penningar till en sådan reserv, så är det klart, att Statens framtida behof blifva bättre tillgodosedda. Vidare befordrar ett sådant sätt att gå till väga en jemnare rörelse i penningemarknaden. Ty om jag successive vill upptaga ett större lån, så kan jag hålla mig inom det belopp som genom de årliga besparingarne erbjudas mig, hvaremot, om jag beslutar mig för ett temporärt lån, hvilket måste upptagas inom ganska kort tid, jag förrycker penningetillgången ifrån andra håll, der den bättre erfordrades. Af dessa skäl är det, som jag i hufvudsak instämmer i Utskottets förslag.

Här hafva visserligen blifvit gjorda åtskilliga anmärkningar emot detsamma och jag instämmer i några af dem. Bland annat har det blifvit nämndt, att det står i förslaget, att det ifrågasatta lånet skulle användas för framtida jernvägsbyggnader. Det är dock tydligt, att man också skall dermed konvertera de gamla lånen.

Vidare har det blifvit anmärkt, att 4½ procent vore en alldeles för låg räntefot. Men vid fonderade lån är det alldeles egalt hvilken räntefot man använder, ty den nominela räntan är blott en skylt och det verkliga värdet beror på rabatten, och i allmänhet är det klokare att vid fonderade lån hafva låg ränta med hög kapitalrabatt än tvärtom, emedan hvar och en litar på lyekan att få sina obligationer utlottade, och dessa derigenom blifva begärligare.

Vidare har man anmärkt, att amorteringstiden borde sättas till omkring 40 år. I detta hänseende instämmer jag med Grefve Hamilton. Jag kan nemligen ej tänka mig, att Svenska Staten skulle vilja gå öfver denna tid, men väl under. I detta fall anser jag för öfrigt att man bör lita på fullmäktiges omdöme. Vidare har man yrkat att upplåningstiden för det mindre lånet, hvilken Utskottet föreslagit till nästa riksdag, måtte i stället bestämmas till 1870 års slut. Detta är riktigt. men då borde man också, i konsekvens med min åsigt att reservera en del af de upplånade medlen, gå ända till 10 millioner. Sammanträdde vi ej här om några månader, så vore det en annan sak.

Vid andra punkten har Grefve Hamilton begärt en redaktionsförändring, som på sätt och vis kan vara ändamålsenlig, men för min del tror jag ej, att mycket dermed vinnes, ty jag tror ej, att Riksgäldskontoret till nästa riksdag kan komma och säga, att vårt försök att upptaga ett fonderadt lån misslyckats, utan att Riksgäldskontoret gjort en allmän inbjudning. Jag får emellertid yrka bifall till Utskottets förslag med de af Grefve Hamilton föreslagna redaktionsförändringar.

Grefve Hamilton, Henning: Ut mitt första yttrande begagnade jag ett uttryck, hvars oegentlighet jag är skyldig att erkänna, och har icke någon annan ursäkt, än den, att jag trodde ordets betydelse vara så allmänt känd, att någon förklaring icke vore här behöflig. Då emellertid en talare gjort anmärkning deremot, så ber jag få erkänna densamma befogenhet. Jag begagnade nemligen uttrycket "*inhemskt lån*". Jag inser lika väl som hvar och en af Kammarens ledamöter, att obligationer, ställda till innehafvaren, kunna leda till utländskt lån i samma ögonblick innehafvaren försäljer dem till utländskt man. Det hade således varit rättare att säga ett lån uti Svenskt mynt, hvilket dock för oss i sjelfva verket är nära detsamma som ett inhemskt lån, ty om vi utfärda obligationer i vårt mynt, så blir förhållandet helt annorlunda, än om andra nationer, hvilka stå med hela världen i större penningeförbindelse, utfärda obligationer i sitt mynt. Om nemligen ett lån skall upptagas i Frankrike, så kunna dess obligationer, ställda i franskt mynt, användas i hvilket land som helst till följd af de stora affärsförbindelser, hvori Frankrike står med andra länder. Ett lån i *Svenskt* mynt närmar sig deremot mera ett inhemskt lån, emedan få främmande folk känna så till våra penningeförhållanden, att de vilja taga obligationer å riksdaler riksmünt. Detta kan endast komma i fråga med afseende på Danmark och Norge, och hvad särskildt Norge beträffar, så, och då i den närmaste framtiden såsom vi förnummit, jernvägsanläggningarne der komma att betyd-

ligt utsträckas, lärer väl icke mycket penningar vara att derifrån påräkna. Emellertid var det uttryck, jag begagnade, icke egentligt.

Emot ett af de förslag, jag framställt, eller att "omkring 40 år" skulle utbytas emot "högst 40 år" har man anmärkt, att dessa uttryck vore ungefär lika. Skilnaden är likväl den, att, om man sätter "omkring 40 år", kunna fullmäktige taga lån på längre tid än 40 år, och detta ville jag söka förekomma. Sätter man "högst 40 år", så förutsätter det, att fullmäktige kunna taga hvarje siffra derunder, och detta var hvad jag åsyftade, dels derföre att Svenska långgifvare sätta pris på att kunna inom en ej aflägsen framtid se sina obligationer utlottade, dels emedan vi belastat våra efterkommande, äfven efter tiden af 50 år, med så många afbetalningar, att jag tror oss vara skyldige se till, att de icke ytterligare alltför mycket betungas. Deremot var det icke min mening, att lånet skulle återbetalas inom så kort tid som t. ex. 20 år, hvilket, enligt mitt förmenande, vore ännu origtigare än 50 år.

Min anmärkning rörande tiden för obligationernas afyttrande är biträdd af några talare; men beträffande den redaktionsförändring, jag föreslagit med afseende på 2:dra punkten har man varit tveksam, om denna förändring betydde annat än hvad punkten redan innehåller. Jag tror likväl skilnaden vara väsendtlig, ty efter Utskottets förslag må fullmäktige, endast i det fall att det visat sig, att lån icke kunnat erhållas i enlighet med 1:sta punkten, verkställa upplåning efter 2:dra punkten; men för att få kännedom derom måste likväl ett försök göras. Skrifver man åter punkten så som jag föreslagit, beror det på fullmäktige att pröfva, huruvida ett lån sådant som det i 1:sta punkten nämnda skulle kunna erhållas på lämpliga villkor, och att ej göra försöket utan visshet om obligationernas af-sättlighet.

Jag tror således försigtigheten bjuda, att man antager de redaktionsförändringar, jag tillåtit mig föreslå.

Herr Nordström: En talare, som efter mig begagnade ordet, har framhållit, hurusom amorteringslån på längre tid vore i Statens finanshushållning att föredraga framför ett temporärt lån, hvarom 2:dra punkten handlar, och som föreslås för den händelse, att den i 1:sta punkten i främsta rummet föreslagna upplåningen ej skulle lyckas. Detta förhållande är allmänt känt, men, ehuru man således derutinnan med nöje bör gifva denne talare rätt, följer dock deraf för ingen del, att Stats-Utskottets förslag, sådant det i 1:sta punkten framställes, förtjenar bifall. För denna min öfvertygelse har jag redan i mitt första anförande framlagt skäl, som jag ej nu anser mig böra upprepa, utan endast får återopa, jemte det jag till bemötande upptager åtskiligt af hvad Herr Wærn, i tydlig afsigt att visa haltlösheten af dessa mina skäl och försvara Utskottets förslag, anført.

I anledning af min anmärkning om den för näringarne och affärlifvet tryckande återverkan, som upptagande inom landet af ett verklig inhemskt lån på 30 millioner skulle, äfven om det fördelades på vissa år, utöfva, har denne talare bland annat yttrat, att en sådan återverkan ej vore att befara eller kunde uppkomma, emedan de

upplånta penningarne ej komme att skrinläggas och inlåsas, utan skulle ånyo utgå i den allmänna rörelsen. Det ligger en viss naivitet i detta yttrande, ehvad denne talare på allvar trott denna sin upplysning vara för Kammaren behöflig, eller han särskildt ansett mig vara i behof deraf. Min anmärkning kan jag dock icke återtaga. Den har icke blifvit vederlagd genom omförmälda upplysning, och denna upplysning bevisar ej annat, än att nämnde talare icke förmått uppfatta, huruledes den menliga återverkningen skulle komma att yttra sig. Påtagligt är emellertid, att det blefve *länekonkurrensen*, som deraf i främsta rummet komme att vidkännas följderna, och således äfven näringarne i deras olika förgreningar, hvilka, i brist på tillräcklig tillgång på erforderligt inhemskt förlagskapital, skulle antingen föränlåtas minska sin varuproduktion, eller sitt årliga s. k. tillverkningsvärde, eller ock nödgas i sin ordning mot förhöjda räntor utrikes söka de penningkapital, som den stegrade konkurrensen inrikes kunde hålla dem tillhanda. Såsom jag förut nämnt, kan det cirkulerande inhemska penningkapitalet, Riksbankens och de enskilda bankernas sedelemissioner inberäknade, på grund af de officiela rapporterna antagas uppgå till 60 å 65 millioner riksdaler, likväl med varierande mindre belopp efter omständigheterna under olika tider af året. Det är produktionen inom sina olika områden, som skapat detta kapital för sina omsättnings-, reproduktions- och konsumtionsbehof; och om då Staten bland de lånesökande uppträder såsom konkurrent för 5 millioner riksdaler under nu löpande år, och för lika mycket, eller än mera under åtskilliga af de nästföljande, beroende detta mer eller mindre af kommande Riksdags beslut, torde det vara skäligen klart, att det inhemska näringslivet deraf företrädesvis komme att känna de menliga verkningarne. Jag förutsätter vid allt detta, att det verkligen skulle lyckas att uppgöra det ifrågavarande lånet såsom ett i verkligheten inhemskt lån. Flera omständigheter, och bland dessa särskildt hvad Utskottet föreslagit i afseende å räntan och kapitalrabatten, göra det emellertid sannolikare, att denna upplåning på 30 millioner, äfven fördelad på några år, ej skall kunna genomföras.

Huruvida vid sådant förhållande Riksgälds-kontoret egde vända sig till utlandet, är väl ej uttryckligen i Betänkandet sagdt; men torde dock få antagas vara meningen. Det må emellertid sökas in- eller utrikes, så möter dock alltid frågan, huruvida långifvare kunna anträffas som vore benägne att uppgöra kontrakt om det hela under loppet af detta år och deruti förbinda sig, att på vilkor, som då skulle bestämmas, årligen under åtskilliga år inbetala endast ett visst belopp, utan afseende uppå, att under de sednare åren lånevilkoren, i följd af någon penningmarknadens förändrade ställning, blefve för dem alltför ofördelaktiga. För min del tror jag det icke. Penningutlåningsaffärer likna andra affärer deruti, att de, en gång aftalade, vilja blifva hastigt uppgjorda, eller så länge den konjunktur, hvarunder vilkoren bestämdes, förblir densamma, eller så litet förändrad som möjligt. Hvarje ny konjunktur medför ock förändringar i spekulationernas vilkor och detaljer. Tänkbart vore det till och med, att konjunkturerna förändrade sig så, att de lånevilkor, på hvilka

Staten i år kunde se sig tvungen att ingå, kunde efter ett par, tre år nedsättas till dess fördel; hvilket åter, derest meningen vore, att lånevilkoren en gång för alla skulle uppgöras, icke kunde komma Staten till godo.

Men, om detta icke vore förslaget mening, om deremot den vore, att hvarje gång det beslutades, att en ny serie af obligationerna finge föryttras, lånevilkoren äfven då för denna nya serie skulle närmare bestämmas, så må man med skäl fråga: hvartill skulle då detta föreslagna beslut om en 30 millioners upplåning, fördelad på vissa år, och på vilkor, som för hvarje ny emission särskildt skulle utfästas, egentligen tjena? Jag frågar, hvartill det skulle tjena? men skulle, för min del, derpå icke kunna utgrunda något tillfyllestgörande svar.

Under diskussionens fortgång har jag väl hört såsom något synnerligen viktigt framhållas, att, om man nu beslutade att genom upplåning under viss tid anskaffa 30 millioner inkom för att fortsätta byggande af de jernvägar, som ännu kunna återstå, skulle man derigenom hafva stäfjat och för lång tid begränsat den lust för nya jernvägsspekulationer, jemte dermed förenade anspråk på understöd der till af statsmedel, som ånyo vid denna riksdag framträd i dagen. För min del kan jag dock ej hysa så sangviniska förhoppningar, eller att den s. k. jernvägsfebern vore slut med några och tretio mil jernvägar mera inom vårt vidsträckta område. Men härtill kommer särskildt, att ett så beskaffadt beslut icke lagligen egde någon bindande kraft för nästkommande Riksdag, som ovilkorligen är lika berättigad, som denna, att efter bästa förmåga pröfva hvad landets väl må kräfvä. Finnes ingen, som på ett sådant beslut kunde grunda någon välförvärfvad juridisk rätt, så kan det af nästa Riksdag betraktas såsom om det icke vore till, och hvad vi nu dervid tillgjort såsom lönlös möda.

Ur hvilka synpunkter förslaget än må betraktas, visar det sig således efter mitt omdöme såsom alltför litet välgrundadt, praktiskt och moget, att kunna till antagande tillstyrkas. Härvid anser jag mig dock böra reservera mig mot det möjliga missförstånd, att jag heldre skulle vara benägen för flera, tid efter annan uppnegocierade, mindre lånebelopp, än för ett större. Tvärtom, jag föredrager ett större framför flera mindre lån, så snart ändamålet med lånets upptagande är klart, afgjort och till beloppet bestämdt; men så länge, såsom nu är förhållandet, ändamålet icke är fullt gifvet, utan tvärtom till större delen beroende af framtida beslut, och de genom ett större lån inflytande penningarne alltså ej vore för annat användbara, än för kort tids utlåningar under afvaktan på det blifvande beslutet, finner jag omständigheterna uti ifrågavarande fall icke vara sådana, att ett större lån genom dem kunde tillräckligen motiveras. Härtill kommer att, om 25 millioner i obligationer funnes vid nästa riksdag färdiga till föryttring, man med mycken sannolikhet kunde antaga, att deras belånande lättare än eljest kunde varda beslutadt.

Hvad sedan förslaget i 2:dra punkten angår, framställt för den händelse, att den i första punkten tillstyrkta större låneoperationen icke skulle lyckas, så afser det ett temporärt lån på högst 5 millioner riksdaler, att upptagas inom detta år mot obligationer, ställda på

minst fem och högst tio år från utgifningsdagen. Huru länge försöken med den större låneoperationen borde fortsättas, är emellertid icke bestämdt; men då sålunda Staten tills vidare kunde åtnöjas med en upplåning af 5 millioner, ligger deruti ytterligare ett bevis på, huru litet af omständigheterna för det närvarande påkallad den större låneoperationen i sjelfva verket är. Som äfven dessa fem millioner borde, enligt förslaget, här hemma upplånas, så skulle ock derigenom, om det lyckades, affärlifvet under loppet af detta år uti Staten få en stor lånesökande konkurrent, som uti betydlig mån skulle tryckande återverka på detsamma. Vill man vidhålla att detta lån bör blifva inhemskt, skulle efter mitt omdöme större säkerhet derför vinnas, om de derå utfärdade obligationerna, om än ställda på 5 å 10 år, gjordes betalbara äfven vid anfordran. De skulle sålunda blifva begärliga för affärsmän, som vid vissa tider hafva skulder att honorera och för sådant ändamål samla kassa, den de nu under tiden i bankerna insätta på deposit- eller ock upp- och afskrifningsräkning, men som de då lika gerna skulle kunna insätta i sålunda betalbara obligationer. Andra personer och penningförvaltande verk kunde dertill blifva lika beredvilliga. Penningarne skulle inbringa sina egare ränta under den tid, dessa kunde umbära dem, och ändock stå till deras disposition den stund, egarne af dem hade effektivt behof. Sjelfva obligationerna kunde vid sådant förhållande få kurs man och man emellan likasom vexlar och invisningar, och sålunda, i stället för att nedtryckande återverka på affärlifvet, upprätthålla det ungefär vid sin förra kraft.

Man må härvid ej låta afskrämma sig af tanken på följderna af inlösen vid anfordran. Vål skulle dertill en viss kassa erfordras, men högst sannolikt ej af synnerlig betydenhet; ty om till kassan komme att ofta ingå en ström af obligationsinnehafvare, som ville låta sina papper inlösas, skulle ock lika säkert en annan ström uppkomma af sådana, som ville tillösa sig samma papper: den ena strömmens krafter skulle motväga den andras, och derigenom minska behofvet af en större för inlösen bestämd kassa. Hvad jag här yttrat har erfarenhetens vittnesbörd för sig. Nämda operation har flerstädes blifvit satt i utöfning och visat sig säker och helsosam. Erfarenheten i afseende å deposit- samt upp och afskrifningsräkningar bestyrker detsamma, och sjelfva vaxelrörelsen, som under vaxlarnes omloppstid afslutar så många och stora liqvider, visar hvad fullt accrediterade papper kunna uträtta, eller med huru jemförelsevis små kontanta valutor stora omsättningar kunna göras.

Skulle den högt ärade Kammaren, med afslag på 1:sta punkten, vilja antaga hvad i 2:dra punkten föreslås, skall äfven jag med min röst deruti instämma, ehuru det belopp, som nu behöfde upplånas, vederligen icke uppgår till mer än omkring 4 millioner R:dr; dock vore det, efter min tanke, nyttigt, att Riksgälds-kontoret tillika bemyndigades att så inrätta sig, att de blifvande obligationerna kunde efter omständigheterna göras inlösbara äfven vid anfordran.

Herr Rydin: Ropen på proposition ådagalägga, att de fleste ledamöterna redan stadgat sin öfvertygelse i den fråga, som nu ut-

gör föremål för öfverläggning. Jag har begärt ordet för att uttala min ovisshet i afseende på hvad som bör beslutas, helst som på sätt den siste talaren yttrat, man haft en alltför kort tid på sig för att genomtänka en så vigtig fråga som denna.

Den i ämnet förda diskussion har ej varit egnad att undanröjda denna tvekan. Här hafva yppat sig olika meningar om fördelarne af utländskt och inländskt fondsystem, och oaktadt man uttalat sig för det sednare, har man medgifvit att under nuvarande förhållanden ett så stort lån, som det nu till uppläggning föreslagna, till största delen skulle blifva utländskt, om ock förskrifvet i Svenskt mynt. Vidare har anmärkning gjorts emot räntefoten och emot amorteringstiden. Den tvekan jag hyser öfvergår till benägenhet för afslag å 1:sta punkten, när jag tager i betraktande, att inga större utbetalningar till betäckande af äldre lån skola ske förrän i slutet af December år 1870, och att sålunda, äfven om man är benägen för grundande af ett inhemskt fondsystem, man utan olägenhet kan uppskjuta afgörandet af frågan om ett större låns uppläggande till nästa riksdag. Frågan är af alltför omfattande art för att ej behöfva under en längre tid diskuteras i alla sina delar. Vi hafva från det förflutna minnen af riksgäldsobligationer, hvilka äro sådana, att man bör noga betänka sig, innan man beslutar ett så beskaffat system.

Man har såsom hufvudsakligt skäl för bifall genast till Utskottets förslag anført, att derigenom blifvande jernvägsanslag skulle begränsas; att man således skulle förekomma tvister i afseende på såväl beloppet för, som utsträckningen af jernvägsanläggningar; men jag frågar Eder mina Herrar, om det är troligt, att ett sådant beslut som detta skall mer än andra i detta hänseende fattade beslut begränsa Riksdagen till den summa, som nu är föreslagen att upplånas? Föregående Riksdagens beslut berättiga icke till ett sådant antagande, ty om vi se på det beslut, som fattades vid 1867 års riksdag, så bestämdes då, att framtida jernvägsanläggningar skulle verkställas uti icke större utsträckning, än att kostnaderna derfor kunde bestridas med öfverskotten på trafikmedlen. Sedermera har denna vinst öfverflyttats till Statens ordinarie inkomster; och man har nu åter beslutat, att lån skall bestrida kostnaden för jernvägarne, hvilka låns belopp nu föreslagits att höjas från 3 millioner till 5 millioner. Tror man att under sådana förhållanden 30 millioner skulle stå såsom engräns? Kan man förlita sig på annat än Riksdagens egen vilja för tillfället att begränsa sig? Jag har ingen tillit till begränsningsförmågan i ett beslut sådant som detta. Huru man i detta fall än må tänka sig Riksdagens beslut i framtiden blifva, så kan man åtminstone icke förneka, att en kommande Riksdag har rätt att suppleera och modifiera det beslut, vi nu fatta, och vi kunna således icke vara säkra derpå, att ej den summa vi nu besluta att upplåna progressivt kommer att växa.

Det är på dessa skäl, som jag anhåller att få förena mig med Grefve Mörner uti det förslag, han framställt.

Friherre Sprengtporten: Det kan ej bestridas att det är åtskilligt,

skilligt, som kan synas oklart i Stats-Utskottets memorial. Men hvad sjelfva principen angår, eller bemödandet att åstadkomma ett inhemskt fondsystem, så kan jag ej annat än till alla delar instämma deruti. Då man i alla fall öfverlemnar åt Riksgälds-kontorets fullmäktige att reda frågan, och jag tager för gifvet att de dervid skola tillvägagå med all nödig varsamhet, så tvekar jag ej att bifalla förslaget, helst det klart synes af de meningar, som här uttalats, att dessa medel behöfvas för att så fort som möjligt fullborda anläggningen af våra statsbanor. Utan att derföre ingå på den finansiela delen af frågan, som på ett så öfvertygande sätt blifvit framhållen af Grefve af Ugglas och Herr Wærn, ber jag att få instämma i Utskottets Betänkande med den förändring, som af Herr Wærn föreslagits beträffande upplåningen af de 5 millionerna.

Herr Wallenberg: Några af de föregående talarne hafva fällt ett par yttranden, som jag icke kan lemna obesvarade. Sålunda yttrade en talare, att Stats-Utskottet förfarit oegentligt, då det tillstyrkt Riksdagen att frånträda den en gång fastställda grundsatsen, att till jernvägsbyggnader hädanefter bör användas endast nettobehållningen å trafikmedlen. Stats-Utskottet har emellertid just vid denna riksdag emotstått alla gjorda försök att få denna princip kastad öfver bord, och Utskottet har ej föreslagit byggande af flera jernvägar, än att kostnaderna för desamma ungefärligen motsvaras af de beräknade trafikinkomsterna.

Då jag sist hade ordet, framställde jag icke något bestämdt yrkande. Jag ber att i stället nu få göra det. Jag yrkar nemligen, att i 2:dra punkten måtte insättas orden "högst 10 millioner", och mitt skäl dertill är att man gjort Stats-Utskottet förebräelser derför, att det icke förr framkommit med detta förslag. För personer, som sjelfva icke sitta i Stats-Utskottet och icke ens i något Utskott, är det visserligen lätt att göra sådana förebräelser, ty de kunna ej hafva någon föreställning om det trägna arbete, som åligger Stats-Utskottet. Men jag ber likväl att få erinra, att det icke är vanligt, att det s. k. finansbetänkandet aflätes förr än Riksdagen afgjort alla utgiftsfrågor, och Statsverkets behof på grund deraf kunna beräknas. Men på det att Stats-Utskottet icke måtte nödgas att äfven vid nästa riksdag inkomma med ett liknande förslag vid samma sena tid, anhåller jag att i sista punkten måtte insättas "högst tio millioner", ty Fullmäktige behöfva då icke nästa år något nytt bemyndigande, utan kunna, om så erfordras, begagna sig af det nu erhållna, och man behöfver ej befara att detsamma skall missbrukas.

Friherre af Ugglas: Jag vill ej särdeles förlänga diskussionen, men jag anser mig likväl icke böra uraktlåta att yttra några få ord.

Kongl. Maj:t har i sin Proposition om Statsverkets tillstånd och behof ifrågasatt att de medel, som kunde komma att anslås till jernvägsbyggnader, måtte upplånas. Stats-Utskottet har också i sitt nu afgifna förslag tillstyrkt anlåtandet af detta sätt för medlens anskaf-

fande, och om Utskottet hade velat inskränka upplåningen till det belopp, som för nästa statsregleringsperiod verkligen är erforderligt, så skulle jag icke haft något deremot. Emellertid har Utskottet nu framlagt ett förslag, deruti tillstyrkes, att riksgäldsfullmäktige måtte erhålla uppdrag att inom landet upptaga ett större fonderadt statslån. Jag beklagar att detta förslag framkommit så sent, att Riksdagens ledamöter svårligen kunna åt detsamma egna den grundligare pröfning, som är nödvändig innan något beslut fattas i en så vigtig fråga. Jag beklagar detta så mycket mera, som förslaget, efter mitt förmenande, har ganska stora förtjenster, bland annat den, att det är egnadt att reglera våra framtida låneförhållanden. Ty just i den föreslagna begränsningen af lånesumman ligger en maning att ej under den närmaste framtiden genom anslag till jernvägsbyggnader öfverskrida den tillgång, som nu skulle anskaffas. Men, som sagdt, förslaget har framkommit så sent, att det svårligen torde kunna vid denna riksdag bifallas.

Hvad beträffar förslaget att utsträcka den temporära upplåningen från 5 till 10 millioner, så måste jag på det bestämdaste motsätta mig detsamma. Då nemligen Statsverket, för utförande af de för nästa statsregleringsperiod beslutade jernvägsbyggnaderna, icke behöfver mera än 3 eller 4 millioner utöfver de påräknade inkomsterna, så kan jag icke finna något skäl, hvarför man skulle utsträcka lånesumman ännu längre än hvad Stats-Utskottet föreslagit, eller utöfver 5 millioner.

Grefve Mörner: Den näst föregående talaren yttrade, att de vid denna riksdag beviljade anslagen till jernvägsbyggnader stodo i förhållande till trafikinkomsten af de redan färdiga banorna. Jag vill önska, att den tid verkligen måtte komma, då man skall kunna uppställa någon slags jemförelse emellan dessa tvänne siffror. Men för närvarande måste man vara en stor financier för att kunna finna, att de stå i någon paritet till hvarandra. Vidare anmärkte samme talare att det förslag, hvarmed Stats-Utskottet nu framkommit, icke kunnat afgifvas tidigare än som skett. Jag får dervid erinra att, om förslaget endast hade afsett sättet för fyllande af statsbristen för nästa år, så hade det visserligen varit sannt, att det icke kunnat uppgöras, innan denna brist blifvit till beloppet känd. Men då deremot, såsom nu är förhållandet, förslaget gäller frågan om bästa sättet att betäcka utgifterna för de beslutade jernvägsbyggnaderna, så tror jag att det hade varit vida lämpligare att framställa detsamma i sammanhang med frågan om anslagen till berörda byggnader. Förslaget synes för öfrigt vara så mycket mindre af det närvarande behöfvet påkalladt, som vi ju ännu icke beslutat om användandet af mera än 3 eller 4 af de 30 millioner, hvilkas upplånande man nu ifrågasatt. Jag vet icke, om det skulle vara synnerligen nyttigt att på detta sätt tillmötesgå ett framtida behof, som man tror sig kunna förutse. Visserligen vore det godt, om de framdeles behöfliga lånen kunde upptagas under den form, som nu blifvit föreslagen, eller genom obligationers försäljande inom landet; men om man skall söka inslå på denna

vana, så vill det synas mig, att man till en början bör göra det i mindre skala, och ej i den utsträckning, som nu blifvit ifrågasatt, ty derigenom riskerar man att inskränka spekulationen på detta lån till en enda klass af långifvare, nemligen våra närmaste grannar vesterut, och det torde kunna anses tvifvelaktigt, huruvida det kan anses vara statsekonomiskt klokt att på detta sätt inskränka spekulanternas antal. För min del tror jag det vara bäst att i detta hänseende söka skaffa sig så fria händer som möjligt, och jag finner sålunda ur denna synpunkt icke någon fördel vara att vänta af den nu föreslagna åtgärden. Jag yrkar därför fortfarande, att Kammaren ej måtte gå längre, än att besluta upptagande af den lånesumma, som är af det närvarande behovet påkallad. Genom att inom landet söka upptaga denna mindre summa skall man vänja den Svenska allmänheten att handskas med statspapper vida snarare, än om man nu utkastade i rörelsen den ofantliga massa obligationer, som här är ifrågasatt. Just den talare, som hade ordet näst före den siste, yttrade vid en af de föregående riksdagarne alldeles samma åsigt, som jag nu tagit mig friheten antyda, och jag fästade mig då vid densamma, emedan jag fann den innebära en obestriddig sanning.

Friherre Funck: Min mening är ej att förlänga diskussionen i sak. Det är i detta afseende så mycket sagdt å båda sidor, att föga är att tillägga, och jag tror för öfrigt, att de fleste af Kammarens ledamöter redan stadgat sin åsigt i frågan. Anledningen hvarför jag begärt ordet, är egentligen den, att man förebrått Stats-Utskottet, att det så sent framkommit med detta förslag; och då jag är ledamot af den afdelning inom Utskottet, som utarbetat förslaget, så har jag ansett mig pliktig att med några ord förklara anledningen, hvarför det icke förr framkommit.

Stats-Utskottet har efter mitt förmenande vid denna riksdag saknat all befogenhet att, i sammanhang med frågan om anslag till jernvägsbyggnaderna, framställa något förslag om sättet för de erforderliga medlens upplånande. Vid de föregående bägge riksdagarne framställdes visserligen dessa förslag i ett sammanhang, men detta föranledes deraf, att man vid båda dessa riksdagar beviljade vida större jernvägsanslag än Kongl. Maj:t föreslagit, och då sålunda en betydlig upplåning befanns erforderlig, så ansåg Utskottet sig böra sätta Riksdagen i tillfälle att i tid afgöra om sättet för upplåningens verkställande. Vid denna riksdag åter hafva anslagen till jernvägsbyggnader endast obetydligt öfverstigit den i Kongl. Maj:ts Proposition förutsatta summan, och Stats-Utskottet hade således endast att framställa förslag om sättet för fyllande af den statsbrist, som redan i den Kongl. Propositionen var beräknad. Detta är också hvad Stats-Utskottet nu gjort. Men Stats-Utskottet har ansett sig tillika böra föreslå Riksdagen att fastställa en plan för ett större låns upptagande, och att på en gång låta utfärda de i sådant hänseende erforderliga obligationerna, ehuru det sedermera skulle bero af kommande Riksdagar, om och i hvad mån öfverskottet af de sålunda erhållna tillgångarne borde användas. Jag tror att detta förslag icke är så

inveckladt eller svårfattligt, att det erfordras någon synnerligen lång tid för att sätta sig in i detsamma. Här är ju icke fråga om att för tillfället använda större del af dessa obligationer, än som behovet kräfver. Huru jag än betraktar detta förslag, kan jag sålunda icke finna, att det innebär någon våda. Deremot kan det medföra den stora fördelen af en ordnad plan för de framtida jernvägslånen, och denna fördel måtte väl tillerkännas en betydande vigt. Afven den enskilde affärsmannen söker ju att göra klart för sig hvad han för framtiden kan komma att behöfva, och ställer derefter sina operationer för nödiga tillgångars anskaffande. Jag yrkar sålunda bifall till Utskottets förslag, ehuru jag är villig att ingå på den af Grefve Hamilton föreslagna modifikation, ej derföre att jag finner densamma vara bättre, men emedan jag ej vill åstadkomma röstsplittring.

Herr Wallenberg: För att minska antalet af blifvande vote-ringspropositioner, vill jag afstå från mitt yrkande om ändring af andra punkten; men jag kan ej underlåta att på samma gång bedja Grefve Mörner vara öfvertygad, att jag ingalunda förändrat åsigt. Det var vid riksdagens början, då en verklig flod af jernvägsförslag syntes hota att uppsluka allt, som jag trodde det vara bäst att söka affeda någon del af denna flod, genom att uppmana till upptagande af mindre lån, som kunde inom landet erhållas. Denna åsigt står icke i någon strid mot benägenheten för ett moderat fortsättande af jernvägsbyggnaderna.

Hvad beträffar min förmenade faderskärlek för det nu framlagda förslaget, så är verkligan förhållandet, att man nästan drifvit mig till att försvara detsamma genom att oupphörligen upprepa, att det skulle vara farligt att på en gång bestämma sig för en större upplåning än behovet kräfver. Jag ber att i detta hänseende få anföra ett exempel, som ligger nära till hands. Allmänna hypoteksbanken beslöt för några år sedan att upplåna 40 millioner mera, än som ansågs för ögonblicket behöfligt. Detta lån har sedermera i mån af behof utsläppts i rörelsen, och banken har funnit sig mycket väl af det sålunda följda systemet. Det är ett liknande system, som nu blifvit ifrågasatt med hänseende till jernvägslånen. Det är nemligen icke meningen att genast försälja obligationer för 30 millioner, utan endast att utfärda desamma och sedermera använda dem i mån af behof.

Grefve Mörner: Hänsyftningen på Allmänna hypoteksbanken gifver mig anledning att säga ännu några ord. Det är redan sju år sedan denna bank beslöt upptagandet af det nyss omtalade lånet, och då under denna tid en del af lånet redan blifvit amorterad, så är det naturligt, att obligationerna skola hafva stigit något i värde. Jag tror sålunda, att den mycket framhållna stegringen med några procent af priset å dessa obligationer har sin ganska naturliga förklaringsgrund i den omständighet, att redan några år förflutit sedan obligationerna utfärdades.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr

Grefven och Talmannen att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o af Grefve Mörner, att Kammaren skulle afslå den 1:sta punkten men bifalla den 2:dra med den förändring, att från början deraf uteslöts följande mening: "derest icke lån kan i enlighet med första punkten erhållas på vilkor, som fullmäktige finna antagliga"; 2:o af Grefve Hamilton, att punkterna måtte bifallas med följande förändringar, nemligen: *i första punkten, första stycket*, att det å 10:de raden förekommande ordet *omkring* utbyttes emot ordet *högst*; att i stället för det å 11:te raden förekommande ordet *högst* insattes orden *icke mer än*; att de å 12:te och 13:de raderna förekommande orden *intill nästa riksdag* utbyttes emot orden *intill slutet af år 1870*; samt i 2:dra punkten, att början deraf erhöi denna lydelse: "*att, derest fullmäktige skulle finna omständigheterna vara sådana, att lån i enlighet med första punkten icke kan erhållas på vilkor, som de finna antagliga, fullmäktige må ega etc.*"; samt slutligen 3:o af Herr Wærn, att punkterna måtte bifallas endast med den förändring i 1:sta punkten, att orden *intill nästa riksdag* utbyttes emot orden *intill slutet af år 1870*.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till de båda punkterna oförändrade, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på antagande af Grefve Mörners förslag, då svaren utfollo med många nej, blandade med ja, vidare proposition på bifall till Grefve Hamiltons förslag, hvartill svarades många ja, blandade med nej, och slutligen proposition på antagande af Herr Wærns förslag, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till Grefve Hamiltons förslag ånyo blifvit framställd samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå gjord framställning, till kontraproposition vid voteringen antagit Grefve Mörners förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta och 2:dra punkterna af Stats-Utskottets Memorial N:o 99 med de förändringar deri, som Grefve Hamilton föreslagit, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren den första punkten och bifaller den andra med uteslutande af orden: "derest icke lån kan i enlighet med första punkten erhållas på vilkor, som fullmäktige finna antagliga."

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;
Nej — 35.

3:de och 4:de punkterna.

Biföllos.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, enligt emellan Talmännen träffad öfverenskommelse, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komme att vid Kamrarnes sammanträden nästa dag anställas öfver de i Banko-Utskottets Memorial N:o 16 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringspropositioner.

Föredrogs och bifölls Riksdagens Kansli-deputerades den 11 dennes bordlagda Memorial N:o 3, angående de riksdagshandlingar, som före riksdagens slut icke hunnit tryckas eller till expedition befordras

---

Föredrogs Riksdagens Kansli-deputerades den 11 dennes bordlagda Utlåtande N:o 4, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion angående åtgärder för de efter riksdagens slut utkommande riksdagshandlingars kostnadsfria öfversändande till Kammarrens ledamöter.

Herr Wærn: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet å detta ämne. Det är verkligen icke en likgiltig sak, om man har sitt exemplar af riksdagstrycket defekt eller icke under ett helt år, hvilket skulle blifva förhållandet, om Kammaren bifölle detta Betänkande, såvidt man icke genom enskild uppoffring, t. ex. särskildt ombud, ville skaffa sig detsamma. Detta kan undvikas genom ett bemyndigande åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret att genom en vaktmästare eller tjänsteman, som har arvode, låta ombesörja riksdagstryckets expedierande till Kamrarnes ledamöter, och hela kostnaden, som Riksgälds-kontoret skulle få utbetala till Statsverket, utgöres af portot för dessa paketer. Jag beklagar för min del, att Kansli-deputerade afstyrt förslaget, såsom varande för sent väckt och beroende af en fråga om fribrefsrätt för dessa försändelser — hvilken fråga först måste underkastas Kongl. Maj:ts pröfning, men Andra Kammaren har dock beslutat bemyndiga Riksgälds-kontoret att om expeditionen af detta riksdagstryck draga försorg.

Då Statsverket ställer så höga fordringar på oss och begär af oss alla de uppoffringar, som vi måste göra för att under en del af året uppehålla oss här, kan det väl icke vara för mycket begärdt,

att Statsverket skall bära den ringa kostnad, som genom ett sådant beslut, som Andra Kammaren i denna fråga fattat, kan uppkomma. Man sänder dagligen till oss föredragningslistor, men man vill icke medgifva oss rätt att få våra egna protokoller, såvida vi icke på enskild väg vilja skaffa oss dem.

Jag hemställer sålunda: att Kammaren behagade, med afslag å Kansli-deputerades ifrågavarande Memorial, biträda det beslut, hvar till Andra Kammaren kommit, med den förändring likväl att *fullmäktige* i Riksgälds-kontoret bemyndigas etc. Jag anser detta nemligen vara formelt riktigare än uttrycket "Riksgälds-kontoret bemyndigas" såsom Andra Kammarens beslut lyder.

Herr Fröman: Det synes mig som om Kansli-deputerade icke utan skäl kunnat säga, att ifrågavarande förslag kommit något sent och att det varit med svårigheter förenadt att bereda åt detsamma nödig utredning. Förslaget, sådant det framställes i den inom Andra Kammaren väckta motionen, innehåller: att Riksdagens bibliotekarie eller annan lämplig tjänsteman skulle bemyndigas att, med begagnande af fribrevsrätt, låta till Andra Kammarens ledamöter öfversända det vid Riksdagens slut icke utdelade och derefter utkommande riksdagstrycket. En sådan anordning ansågo Kansli-deputerade mindre lämplig, då förut till fullmäktige i Riksgälds-kontoret uppdragits, att låta ombestyrta öfversändandet till prenumeranterna af de exemplar utaf samma tryck, som på nämnda väg föryttras. Skulle åter uppdraget lemnas åt bemälda fullmäktige, hade det naturligtvis varit i sin ordning, att deröfver på förhand inhemta fullmäktiges tankar och sedermera möjligen Kongl. Poststyrelsens yttrande, innan Kansli-deputerade framställde något förslag i ämnet; och det var af det skäl, att tiden icke medgaf dessa förberedande åtgärder som Kansli-deputerade ansåg frågan för sent väckt.

Hvad nu särskildt vidkommer den kostnad, som härigenom skulle föranledas, ber jag att få lemna några upplysningar, grundade på kalkyler, hvilka äro uppgjorda af föreståndaren för Riksdagens Tryckeri-afdelning. Enligt hans beräkningar, skulle vid Riksdagens slut af trycket återstå omkring 240 ark. Hvarje ark väger, enligt verkställdt prof, $2\frac{1}{2}$ ort, alltså komme hvarje sändning att väga 600 ort eller 6 skålp. Antalet åter af de ledamöter af Riksdagen, som bo utom hufvudstaden, utgör 93 i Första och 174 i Andra Kammarerna, eller tillsammans 267 personer. Skulle hvar och en af dem erhålla en dylik sändning af 6 skålpund, blefve totalvigten af dessa sändningar 40,050 portosatser, hvilka efter 12 öre för hvarje portosats gör en summa af 18 R:dr för hvarje representant; hvartill kommer särskildt arvode till alla de personer, som skulle ombesörja tryckets ordnande, läggande i paket och aflemnande på posten. Det är visserligen sannt, såsom den föregående talaren anmärkt, att, om nämnda summa inbetalas till Statsverket från Riksgälds-kontoret, någon kostnad för Statsverket icke skulle komma att uppstå, men från något håll skola medlen inflyta till Riksgälds-kontoret, och en ren vinst för postverket kan summan ej blifva, då den förökade tyngden af detta verks försändelser måste betalas med större jernvägsafgift eller häst-

lega. I allt fall synes mig att man fortfarande, såsom allt hitintills, kunde begagna sig af den utväg att hvarje riksdagsman, som vill hafva nämnda tryck till sig hemsändt, vidtalar någon vaktmästare och gifver honom fullmakt att uttaga handlingarne och afsända dem, hvarvid kostnaden sällan gått till mer än 4 å 5 R:dr, i synnerhet sedan kommunikationsmedel blifvit så många och så billiga. Hvad den föregående talaren yttrade om nödvändigheten att få samlingen komplett inom nästa riksdag, kan möjligen gälla om en eller annan samlare, men jag föreställer mig att det stora flertalet af riksdagsmän icke sätta så högt pris på att få detta tryckt i komplett skick under årets lopp. Man bör komma ihåg, att riksdagstrycket icke kan vara fulländadt, hvad protokollen och registren öfver dem angår, före hösten. Att då aflöna en person särskildt för att dessa få samlare skola några veckor tidigare få sin samling fullständig, synes vara nog mycket begärdt.

Jag yrkar på dessa och öfriga i Memorialet anförda skäl bifall till Kansli-deputerades hemställan.

Herr Wærn: Om man finge sätta tro till den föregående talaren, så ser det ut såsom vore det nästan en förbrytelse att följa med riksdagsförhandlingarne. Tvärtom! Jag tror snarare, att det är ganska efterföljansvärdt; och att denna åsigt icke delas af så få riksdagsmän, bevisar Andra Kammarens beslut i frågan. Här är nu fråga om tvänne saker. Äro nationens representanter berättigade till en sådan förmån, och är denna förmån förenad med några drygare kostnader? Att vi väl må anses berättigade att innan nästkommande riksdag sätta oss in i den föregående Riksdagens förhandlingar, är väl icke tvifvel underkastadt. Äro kostnaderna alltför dryga? Den föregående talaren uppgjorde i afseende härpå en högst konstig beräkning, i det han sökte visa att, om dessa handlingar skulle sändas med snällpost, skulle kostnaden uppgå till 18 R:dr för hvarje ledamot, men att, om ledamöterna deremot på enskild väg förskaffade sig dem, genom att vidtala en vaktmästare, kostnaden skulle gå till 3—5 R:dr.

Det är svårt att fatta, huru en så stor skillnad skall kunna eller behöfva uppstå: handlingarne torde i hvilketdera fallet som helst kunna sändas med paketpost eller på annat billigt och lämpligt sätt, och denna frågas rätta lösning lär väl icke i alla fall undfalla fullmäktige i Riksgälds-kontoret. Någon kostnad för Statsverket uppkommer ju icke, om man ej begär portofrihet, och kostnaden för en vaktmästares aflöning är en sådan bagatell, att den väl icke kan utgöra något hinder. Då Andra Kammarens ledamöter nu bestämdt uttalat sin önskan att få denna åtgärd vidtagen och sina handlingar hemskickade, så vore det väl knappt värdigt, att vi lade något hinder deremot, och de 93 i Första Kammaren äro väl lika mycket berättigade härtill som de 174 i den Andra. För att emellertid icke skilja mitt yrkande ifrån Andra Kammarens beslut ber jag att få yrka bifall till detsamma oförändradt.

Herr Fröman: Jag vill blott anmärka med afseende å det berättigande för riksdagsmännen att få sig tillsända sina riksdagshand-

lingar efter Riksdagens slut, hvarom siste talaren nämnde, att det måste vara en rätt, som länge hvilat outöfvad, ty jag har aldrig förr hört densamma omtalas. Statsverket bekostar tryckningen af alla dessa riksdagshandlingar och utdelning deraf under pågående riksmötets lopp och i början af det följande; och der tyckes det att man kan stanna. Icke heller har jag hört omtalas någon olägenhet deraf, att riksdagsmännen icke på Statsverkets bekostnad fått dessa handlingar sig tillsända i hemorterna och minst kan en sådan befaras, då riksdagarne följa så tätt på hvarandra. Den siste talaren yttrade, att det endast skulle behövas en vaktmästare för att uträtta ifrågasvarande bestyr. Jag vill erinra honom, att han nyss antydde att detta borde göras med urskiljning och ordning. Skola då försändningarne ske så ofta ett nytt häfte af riksdagstrycket utkommer och till alla de nämnda 267 ledamöterna med undvikande af origtiga adresser och andra misstag, så blifver det ett mycket mödosamt och tillika grannlaga arbete, till hvars ordentliga utförande behöfves en tjänsteman och dertill en eller två vaktmästare. Endast genom dessa personers skäligen godtgörande för deras besvär tillskyndas Statsverket nu och för framtiden en kostnad, som i min tanke är onödig.

Jag fortsätter således mitt yrkande om bifall till Kansli-deputerades hemställan.

Herr Hasselrot: Jag ber blott att i korthet få yrka bifall till Herr Wærns förslag. Kostnaden kan icke blifva stor, då meningen icke kan vara att afsända ett eller par ark i sender, allt efter som de komma ut, utan allt sändes på en gång; men fördelen är stor att kunna få tid att sätta sig in i dessa handlingar, innan nästa riksdag kommer.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utlåtandet och dels af Herr Wærn, att Kammaren, med afslag derå, skulle besluta att bemyndiga Riksgälds-kontoret att till Kammarens ledamöter låta öfversända det vid riksdagens slut icke utdelade och derefter utkommande riksdagstryck; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af Herr Wærns förslag, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 10 och 11 dennes bordlagda Utlåtande N:o 41, i anledning af väckta motioner om förändrade föreskrifter angående jordegares och arrendators ömsesidiga rättsförhållanden.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Oaktadt jag i Utskottet deltagit uti ifrågavarande ärendes behandling, råkade jag att icke vara närvarande, då detta Betänkande justerades. Min mening hade eljest varit att få antecknadt, att jag i väsentliga delar instämmer uti Herr Bergströms reservation. Då emellertid så icke kom att ske, anser jag mig skyldig att omnämna detta, ehuru jag icke kan i allt instämma med reservanten. Jag vill icke öda tiden med mycket ordande i denna sak, men något torde jag dock få säga.

Man säger att det vore ett kränkande af det fria aftalets rätt, att stadga att arrendevilkoren skola vara ovilkorligen bestämda; men männe icke samhället har både rättighet och skyldighet att tillse, huru med jorden — sjelfva grundelementet för samhällets tillvaro — förfares? Inskränkningar finnas ju i flera hänseenden uti dispositionsrätten af mycket som obestrifligen är enskild egendom, och den allmänna rätten inbegriper i flera fall ordnande deruti. Det är, efter min tanke, af stor vikt att äfven ordna dessa rättsförhållanden på ett mera tillfredsställande sätt än nu är förhållandet, till exempel genom ett stadgande, att arrendekontrakter skola i möjligaste måtto innehålla de vilkor, hvarom kontrahenterna kunnat komma öfverens. Detta synes mig både billigt och rättvist, och om vi ej snart göra en förändring i detta afseende, torde det komma att väcka ett allmänt missnöje och föranleda sådana förhållanden inom samhället, som det vore önskligt att ej framkalla och som, medan tid är, skulle kunna genom en vis lagstiftning förebyggas. Jag har icke något bestämdt yrkande att framställa, men har endast velat uttala min åsigt, att man icke borde så handlost som hittills skett, förkasta alla de förslag, som åsyfta ett lindrigare och ändamålsenligare bestämmande af förhållandena emellan jordegare och arrendatorer.

Då jag har ordet, ber jag att få nämna, att Riksdagen i går antog ett skrifvelseförslag angående skogslagstiftningen på Gotland, som innehåller åsigter, hvilka säkert skulle förvånat Kammarens ledamöter om de derom tagit kännedom — men dessa skrifvelseförslag uppläsa hastigt och ofullständigt och ingen hör på. — Detta förslag uttalar åsigter, hvilka vida mera kränka eganderätten än de föreslagna lagbuden i detta fall. Det framställer nemligen såsom en Statens rätt att träda emellan, om Staten finner att enskildas skogar illa skötas. Jag har ansett mig böra fästa Kammarens uppmärksamhet på vådan af att ingå till Kongl. Maj:t med förslag, som uttrycka sådana grundsatser.

Friherre Raab, Adam: Jag ber att få till alla delar instämma uti Grefve Mörners yttrande rörande nu föredragna Betänkande.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

4:de punkten.

Bifölles.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 10 och 11 dennes bordlagda Utlåtande N:o 42, i anledning af väckt motion angående afkortning i kronoräkenskaperna af böter, ådömda enligt mantalsskrifnings-förordningen.

Herr Fröman: Den fråga, hvarom detta Utlåtande handlar, har varit föremål för en framställning uti min till 1867 års riksdag afgifna embetsberättelse. Denna framställning föranleddes af ett då nyligen hos Kongl. Maj:t afgjort ärende.

En kronofogde i Stockholms län hade nemligen gjort förfrågan hos Konungens Befallningshafvande i länet, huruvida böter, hvilka för underlåtenhet dels att i inflyttningsorten inom stadgad tid aflemna prestbetyg, dels att meddela påbjuden uppgift till mantalsför rättning blifvit ådömda, borde vid bristande tillgång hos den böt-fällda, i likhet med stämmoböter, afkortas eller med kroppsstraff af-tjenas. Då tvekan, huru i berörda fall borde förfaras, uppstod hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, gjordes derom underdånig fram-ställning hos Kongl. Maj:t, som åter infortrade Kammar-rättens ut-låtande. Detta utlåtande gick hufvudsakligen derpå ut, att dessa böter skulle, vid bristande tillgång, i likhet med stämmoböter afkor-tas. Men Kongl. Maj:t förklarade genom nådigt beslut den 2 No-vember 1866, att med afseende å innehållet af 8 § i Kongl. Förord-ningen den 16 Februari 1865 angående nya strafflagens införande, någon särskild förklaring uti ofvanberörda hänseende icke vore er-forderlig. Jag yttrade då, och jag vidhåller ännu, att något annat svar icke kunde gifvas på förberörda underdåniga framställning. Den omnämnda likheten emellan här ifrågavarande böter och stämmobö-ter torde icke befinnas sådan, att åt densamma bort lemnas afgö-rande inflytande på frågans lösning. Stämmoböter åsyfta att förmå de skattskyldige att å utsatt dag erlægga sin skatt; de här ifråga-komna böterna åter att tillhålla en hvar att lemna föreskrifna upp-gifter till pastorsembete eller mantalsskrifningsförrättning. Att de förra icke kunna förvandlas till kroppsstraff synes ligga i sakens natur, ty en person, som ej eger medel att betala sin skatt, har vid nppbördsstämman ingenting att göra, och en sådan kan det väl icke billigtvis åläggas att för bristande tillgång till stämmoböterna lida straff, då själva skatten efterskänkes eller afkortas. Annat är för-hållandet med en underlåtenhet, för hvilken oförmåga ej kan förbe-ras, då tillräcklig tid för de fortrade uppgifternas aflemnande är an-slagen och anmäldt förfall befriar från böternas utgörande.

Nu kan det visserligen sägas, såsom Utskottet också gjort, att mantalsskrifningen är en förberedelse till beskattningen och att un-

derlåtenhet att lemna uppgift till en sådan förrättning icke borde leda till kroppsstraff; men om ock denna föreställning, så oklar den än är, skulle något inverka på frågan om förvandling af de böter, som för slik underlåtenhet ådömas, så är det deremot klart, att föreskriften om prestbetygs ordentliga inlemnande icke rörer endast beskattningen, utan har andra lika viktiga ändamål. Denna föreskrift hörer således obestriddligen till sådana ordningsstadganden, hvilkas efterlefnad måste i samhällsordningens intresse påfordras; och jag anser det derföre vara ganska betänkligt att gifva prejudikat på, att dylika böter vid bristande tillgång få afskrifvas. Vi veta, hvilken mängd af fall, som förekomma i polislagstiftningen, der böter af liknande art äro föreskrifna. Skulle framdeles alla dylika böter, vid bristande tillgång hos den bötfälde, få afskrifvas eller afkortas, så blefve fattigdomsbevis ett fribref på fullkomligt oberoende af alla ordningsstadganden. På dessa grunder anser jag Utskottets förslag vara betänkligt. Jag tror ej heller att det är så behöfligt. Sedan min uppmärksamhet blifvit rigtad på förhållandet med dessa böter, deras ådömande, förvandlande till kroppsstraff och dettas aftjenande, så har jag under mina embetsresor och vid fångförteckningarnes granskning efterforskat, huru med den saken sig förhölle; och har jag dervid iakttagit, att det egentligen är i två af rikets län och inom hvardera allenast två häradsskrifvaredistrikter som något större antal af personer blifvit angifna och bötfälda för ifrågavarande försummelser och der något aftjenande i stort af dylika böter i fångelserna egt rum. Jag medger gerna att det är för känslan upprörande att se personer föras i fängelse för 2 à 2½ R:drs böter, men då jag icke kan inse huru man, om afskrifning för dylika böter vid bristande tillgång till deras gäldande medgifves, skall kunna uppehålla efterlefnaden af de ej mindre för de fattiga än för de rika viktiga ordningsstadganden, som bilda hvad vi kalla polislagstiftningen, måste jag yrka afslag å Utskottets framställning.

Herr Hasselrot: Jag ber att få fästa uppmärksamheten å ett förhållande, som torde förtjena att beaktas. Utskottet föreslår här, att böter, som enligt Kongl. Förordningen om mantals- och skattskrifningarne i riket den 20 Juli 1861 varda ålagda, skola afskrifvas vid bristande tillgång; men båda Kamrarne hafva, uti afgifvet förslag rörande ändringar i gällande fattigvårdslagstiftning, fästat Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derå, att straffbestämmelserna för uraktlåten mantalsskrifning borde i sammanhang dermed skärpas. Det är visserligen sannt, att det är hårdt att de fattiga, hvilka icke kunna erlægga dessa ringa böter, skola sättas in på vatten och bröd, och i det fallet har Utskottets förslag nog skäl för sig, men det vore i hög grad inkonsekvent af Riksdagen att begära skärpta straffbestämmelser i en skrifvelse, och i en annan göra dessa bestämmelsers verkningar till en illusion. Jag skulle heldre hafva sett om Utskottet föreslagit att öfverlemnna denna fråga, i sammanhang med den andra till Kongl. Maj:ts pröfning, och instämmer med Herr Fröman i yrkandet om afslag å Betänkandet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den fråga, som här är under öfverläggning, är, huruvida enahanda förfaringsätt, som från 1849 till dess nya strafflagen infördes, var allmänt gällande, skall åter antagas, eller om det tillämpningssätt, som sedan tillkommit, utan att — hvad jag tror — hafva varit åsyftadt, fortfarande skall ega kraft. Det var nemligen 1849, som Kongl. Maj:t uti ett särskildt mål förklarade, att böter, ådömda för försummad mantalsuppgift, skulle i händelse af bristande tillgång afkortas. Så förfors sedermera ända till den nya strafflagen och författningen om dess tillämpning utkom, då man icke längre trodde sig kunna förfara på det gamla sättet, utan blefvo de, som sedermera gjorde sig skyldige till sådan förseelse, vid bristande tillgång insatta på vatten och bröd. För min del ser jag icke något skäl som kunnat påkalla en sådan åtgärd, som icke kan hafva annan påföljd, än att ge kitsligheten tillfälle att strängt straffa obehagliga personer, utan någon slags fördel för samhället. Ser man närmare på dessa föreskrifter, så afse de att vinna nödiga upplysningar om antalet in- och utflyttande personer, men detta vinnes dels genom föreskrift om kronofogdes närvaro vid mantalsskrifningen, dels genom föreskriften om pastors skyldighet att upptaga alla inflyttande personer i kyrkoböckerna, så snart de uppvisat sitt prestbetyg. Nu lär emellertid icke så sällan hända, att man fruktar att upptaga personen, emedan han då möjligen skall kunna falla fattigvården till last, och därför går man förbi honom vid uppgörande af förteckningarne, hvaraf följden blir att han vistas i flera år uti ett samhälle utan att vara mantalsskrifven. Han har underlåtit att förete sitt prestbetyg, och då aktar man sig att upptaga honom i längderna. Om i stället vederbörande noga fullgöra sina åligganden att uppteckna personerna, skulle dessa föreskrifter om böters förvandling väl kunna undvaras.

Jag har svårt att fatta, att det är ett större ondt att i händelse af bristande tillgång afkorta dessa böter, än att, på sätt vi i sista dagarne hört omtalas, ådraga Statsverket mångdubbelt större kostnader genom att släpa en massa personer i fängelserna och der underhålla dem med vatten och bröd. Ser man saken i sin helhet, så lider samhället mera utaf den sednare åtgärden än af den förra. Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utlåtandet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 10 och 11 dennes bordlagda Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om förening af folkskolelärare, klockare- och orgelmisttjänster.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 69, om revision af fattigvårdsförordningen och af stadgan rörande försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer.

Anmäldes och bordlades Riksdagens Kansli-deputerades Memorial N:o 5, angående arvoden till de personer, som bestridit sekreterare- samt förenade registrators- och kanslistbefattningarne i Riksdagens Kansli.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.
